

הישיבה המאה-יושנים-עשרה של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, ט"ז בחשוון התש"ן (14 בנובמבר 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת.

לקריאה ראשונה: הצעת חוק הכחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן-1989, של חברי הכנסת ש' וייס וע' סלודר. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח בזאת את ישיבת הכנסת, ביום שלישי, ט"ז בחשוון התש"ן, 14 בנובמבר 1989. נפתח את הישיבה בהודעה של מזכיר הכנסת.

ב. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989 *

סעיף 5 לחוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989, מתקן את סעיף 6כג לחוק הבזק, התשמ"ב-1982, ומוסיף לו שלושה סעיפי משנה.

כעת שילוב שלושת סעיפי המשנה בסעיף 6כג הקיים, שמנה ערב פרסום החוק שישה סעיפי משנה, השתבש סדר האותיות ומוצע לתקנו.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד התיקון כפי שהוצג עליידי יושבת-ראש ועדת הכלכלה? אנחנו מתחילים בהצבעה — הצבעה מס' 1.

חברי הכנסת, אנחנו נמתין עם הסעיף השני בסדר-היום, חוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן-1989, עד לבואו של סגן שר האוצר.

אנחנו עוברים לסעיף השלישי בסדר-היום: החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989. תציג את התיקון יושבת-ראש ועדת הכלכלה, שושנה ארבלי-אלמוזלינו. בבקשה.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכלכלה נתבקשה עליידי שר המשפטים ביום 23 באוקטובר 1989 לאשר תיקון טעות בחוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989.

לפי סעיף 10א(ב) לפקורת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, דנה הוועדה בבקשת השר, ב-7 בנובמבר 1989, ואשררה את התיקון המוצע כדלקמן:

בחוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989, שפורסם בספר החוקים 1285, התשמ"ט, עמ' 104, בסעיף 5(2), במקום "(ב), (ג) ר(ד)" יבוא "(ב) עד (ו)" ובמקום "(ה), (ו) ר(ז)" יבוא "(ה) עד (ט)".

ה צ ב ע

בעד ההחלטה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק הבזק

(תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989, נתקבלה.

ג. הצעת חוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן-1989 **

(קריאה ראשונה)

הנורמות המחייבות במסחר בבורסה איננו רצוי ועלול לגרום נזק. אני מצטרף לקריאה זו.

אני גם מסכים לדברים שנאמרו עליידי חלק מן הדוברים כעניין חשיבותה של הבורסה כמכשיר לגיוס הון להשקעות ולצמיחת המשק, ובעניין הצורך בקביעת נורמות התנהגות שיבטיחו מסחר תקין והוגן ויצירת כלי בקרה ופיקוח נאותים, הן ברשויות המפקחות והן בכנסת עצמה.

בתגובה על דבריו של חבר הכנסת פורז, אני מבקש להדגיש, כי אין מדובר בהנחיות נסתרות, שאין יודעים מה הן. קובץ ההנחיות הוגש לוועדת הכספים של הכנסת לפני שנה, והיא מקבלת הודעה מיידית על כל שינוי בהן. הוועדה הוסמכה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף השני בסדר-היום: הצעת חוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן-1989. אני מזמין את סגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסי ביילין, לדברי תשובה.

סגן שר האוצר יי ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי הכנסת שהשתתפו אמש בדיון תמכו בדבריהם באישור הצעת החוק בקריאה ראשונה ובהעברתה לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. היו אף שקראו לסיים את הליכי החקיקה בהקדם, שכן המצב שבו יש אי-ודאות לגבי תוקפן של

* נספחות.

** "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 351; נספחות.

ה צ כ ה

כעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 12

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ניירות ערך

(הוראת שעה), תש"ן—1989, לוועדה

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעת חוק ניירות ערך (הוראת שעה), תש"ן—1989,

אושרה בקריאה ראשונה והועברה לוועדת הכספים להכנה

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

בתיקון מס' 9 לחוק לבטל או לשנות את ההנחיות או כל שינוי בהן, ועל-פי ההצעה היא תמשיך להיות מוסמכת לעשות כן.

כמורכן, אני חוזר ומבהיר, כי אין אנו מבקשים לתת לתיקון תחילה רטרואקטיביות לגבי ההנפקה שאושרה בעקבות פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב.

על כן, אני מבקש להעביר את החוק לוועדת הכספים להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו עוברים עכשיו להצבעה על

הצעת חוק ניירות ערך (הוראת שעה), תש"ן—1989,

בקריאה ראשונה. זוהי הצבעה מס' 2.

ד. שאלחות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם

בורג, ואחריו — לחבר הכנסת אלי דיין.

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, תודה על תשובתך. אני יודע מכלי ראשון,

שאכן לא נגרם נזק תקשורתי גדול, כי הרשת שמרה על הגינות

בדיווח, בכלל זה הכתב הפצוע. אבל מכיוון שאנחנו יודעים,

שאחת הוירות החשובות כמאבק של האינתיפאדה היא זירת

התקשורת הבין-לאומית, ואירוע מן הסוג הזה יכול היה

להיגמר אחרת לגמרי מבחינת הניצול שלו על-ידי הצד שכנגד,

שאלתי היא: האם לקחי הפרשה, ונושא המעורבות של

התקשורת הזרה באירועים ובהפגנות, יועברו גם לידיעתן של

יחידות אחרות, לידיעת מפקדים וחייילים אחרים. על-מנת

לדאוג במידת האפשר לכך שאירוע מן הסוג הזה לא יישנה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין,

ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז, במסגרת דקה אחת

לכל אחד.

אלי דיין (המערך):

ברצוני לשאול את כבוד השר: נוכח המצב החמור של

הביטחון ברצועת-עזה, בכל הכבוד לנושא התקשורת

הבין-לאומית, האם אין זה מן הראוי לתת הוראות כרוורות

בנושא של נקיטת אמצעים, הייתי אומר חריפים יותר, להגנת

שלומם של החיילים? זאת, נוכח הידיעות שהאינתיפאדה, מה

שנקרא "התקוממות", הולכת כנראה לכיוון של נקיטת אמצעים

דרסטיים יותר הן כלפי חיילים והן כלפי אזרחים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, תשובתך בשלב הראשון היתה, שהקצין טופל

משמעתית. לאחר שאנחנו יודעים את פרשת אלוף-משנה

יהודה מאיר, שגם הוא טופל משמעתית, הייתי רוצה לדעת, מה

הוא הטיפול המשמעי שניתן במקרה זה, והאם ננקטו באמת

הסנקציות המתאימות שתהווה הרתעה לגבי חיילים אחרים,

שלא לחרוג מהוראות? הרי אם הטיפול הוא עדין מאוד ואם לא

ממציים את הדין עם מי שחורג מן ההוראות, יש סכנה שירבו

חריגות.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: שאלחות

בעל-פה. לפנינו שאלחות בעל-פה מס' 171 מאת חבר הכנסת

אברהם בורג, בנושא: פציעתו של גי'ן פרנסואה לה-פן בעזה.

בבקשה.

171. פציעתו של גי'ן פרנסואה לה-פן בעזה

אברהם בורג (המערך):

אדוני שר הביטחון, בעיתון הירושלמי "כל העיר" מיום

3 בנובמבר 1989 התפרסם, כי בתאריך 31 באוקטובר 1989

נפגע מירי חייל צה"ל בעזה גי'ן פרנסואה לה-פן, ראש הרסק

המזרח-תיכוני של הטלוויזיה הקנדית CBC.

לדברי האחרון, כיוון חייל צה"ל את נשקו אליו ואל יתר

אנשי צוותו וירה לעברם. דבר זה אף מתועד בסרט וידאו

הנמצא בידי רשת הטלוויזיה הקנדית.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם האירוע ידוע לשר?

2. האם נערכת חקירה לבדיקת האירוע?

3. אילו צעדים בדעת השר לנקוט כלפי החייל, אם תימצא

גרסת הכתב נכונה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

1. ב־30 באוקטובר 1989 נכנס כוח צבאי לאזור שהיו בו

הפרות סדר ווריקות אבנים. הכוח ירה כדורי גומי, ואחד מהם

פגע בעיתונאי הקנדי, שעמד באזור האירוע בקרבת מקום

לווריק האבנים.

2. האירוע תוחקר ברמות הבכירות בפיקוד-דרום ועל-ידי

אלוף הפיקוד. מהתחקיר עלה, שעל-אף היות הכוח באירוע של

הפרת סדר, חרג מפקד הכוח מההוראות הקיימות בנושא

הפעלת ירי כדורי גומי לפיזור התפרעות.

3. הקצין טופל משמעתית על-ידי אלוף פיקוד הדרום.

בהיותו בקנדה, נזדמן לי גם להיפגש עם הממונה על

העיתונאי, שהגיע לארץ, היה במקום, נפגש עם כל המפקדים,

ובנוכחותי שם אמר רק דברים בזכות דרך הטיפול בתלונה.

הי"ר ש' וייס:

אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלת חבר הכנסת פורז — אני מצטער על שהקנדים מבינים את העניין טוב יותר מישראלים. הם הבינו את הנסיבות, הם היו במקום, הדברים הוצגו בפניהם, ערכו תחקיר, הבינו את הבעיה, נמסר להם מה הם הצעדים הננקטים, עובדה היא, שבקנדה הבעיה לא קיימת עוד, ואני חושב שכל ניסיון לעשות הקבלות למקרים שאינם דומים הוא פשוט לא רלבנטי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני השר, לא ענית לי — — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, אין שלב של שאלתא שלישית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
האם הקנדים רשאים לדעת מה שאני לא רשאי לדעת?

הי"ר ש' וייס:

תודה, אדוני שר הביטחון.

אשר לשאלה המשלימה של חבר הכנסת בורג — אינני חושב שהיה כאן מקרה חמור. היו כאן נסיבות מצערות, והן הביאו למה שקרה. אני ראיתי את הקלטת וכל האנשים הנוגעים בדבר ראו אותה. אני שמח שהקנדים לפחות, שהיו במקום, האיש שבא לחקור, קיבל את הדברים בהבנה רבה והבין את הנסיבות המיוחדות שצה"ל פועל בהן ואת הנסיבות של המקרה הזה.

שאלתו של חבר הכנסת אלי דיין אינה רלבנטית למקרה הזה, ולא הייתי ממליץ לצרפה לשאלות האחרות. ממילא עומדות, כפי שראיתי, על סדר-יומה של הכנסת הצעות לסדר-היום על האירוע הטרגי שקרה אמש.

ה. שאלות ותשובות

הי"ר ש' וייס:

אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שאלות רגילות. בבקשה, אדוני השר.

927. מעצר תושבות מחנה ג'באליה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הביטחון ביום כ' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

נמסר לי, כי ב-25 במאי נעצרו בג'באליה שבעה אשה בת 70 וכלתה, הנמצאת בחודש השני להיריונה. ימים אחדים לפני מעצרו נחקרו השתיים לגבי מקום הימצאו של הבן — הבעל — המבוקש על-ידי כוחות הביטחון. העצורות שוחררו ב-2 ביוני 1989 ולא נחקרו במהלך מעצרו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מה היתה מטרת המעצר?

3. מדוע לא נחקרו השתיים?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העצירות הנזכרות בשאלתא נעצרו לחקירה לצורך מתן אינפורמציה לגבי קרוביהן המבוקשים. בתום החקירה, כשנאספה האינפורמציה, שוחררו הנשים. הן שוחררו יום לפני הגשת השאלתא.

1029. התאבדות בצה"ל

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הביטחון ביום כ' בתמוז התשמ"ט (23 ביולי 1989):

בעקבות מקרים אחדים, שהתפרסמו לאחרונה, על אירועים שבהם ניסו חיילים להתאבד — ראה גיליון "במחנה" מס' 43 — גם בשל התעללות מפקדים או במהלך קורס — ראה מקרהו של ע"ר, זיכרוננו לברכה (שמו המלא מופיע במקור) — ברצוני לשאול:

1. מה הוא שיעור ההתאבדות בצה"ל, במספרים

ובאחוזים, בתוך מספר המשרתים הן בשירות סדיר והן במילואים?

2. האם נרשמה בשנים האחרונות עלייה במספרים אלה?

3. כיצד חושב שר הביטחון לצמצם את ממדי התופעה באופן משמעותי?

4. האם קיימת דרך לשיתוף פעולה הדוק יותר בין ההורים לבין שלטונות הצבא לגבי מקרים של סכנת התאבדות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים המבוקשים על-ידי חבר הכנסת רן כהן נמסרים באופן שוטף במסגרת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

2. לפי נתוני מחלקת בריאות הנפש במפקדת קצין רפואה ראשי, קיימות תנודות בשכיחות תופעת ההתאבדות בצה"ל, ולא ניתן להצביע על מגמה כלשהי וגם לא על עלייה במספר ההתאבדות בשנה האחרונה.

3. מערכת הביטחון פועלת במישורים מספר כדי לצמצם ולמנוע מקרי התאבדות, כגון מיון קפדני יותר טרם הגיוס, שיפור מיומנות המפקדים הזוטרים באיתור סימני מצוקה אצל החייל ועוד.

4. כל מידע ונתונים אשר מועברים על-ידי ההורים, בין למפקדים ובין לבעלי תפקידים ייעודיים בצה"ל, ייבחנו והחייל יוזמן לכדיקה.

1225. דברי מפקד חיל האוויר לעיתונות

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר הביטחון ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

מדיווח בתקשורת — "דיעות אחרונות", 19 באוקטובר 1989 — עולה, כי מפקד חיל האוויר הביע בריאיון לשבועון-חוץ "מורת רוח ממצוקת הציד שעמה מתמודד החיל", וחלק בפומבי "על החישובים שערך שר הביטחון יצחק רבין בקשר להשפעת הקיצוצים בתקציב חיל האוויר". "אני לא יודע מנין השיג רבין את הנתונים הללו; לי יש סטטיסטיקה אחרת" — אמר מפקד החיל.

— שאלות ותשובות: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 7):
— הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14) —

לנדאו אינו מדויק. מפקד חיל האוויר לא חלק על נתונים שניתנו על-ידי שר הביטחון, אלא ציין כי לא שמע את דברי שר הביטחון ואינו מכיר את המספר שהכתב מצטט.
2. איני מתכוון לנקוט צעדים כלשהם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר הביטחון.

ברצוני לשאול:

1. האם המדיניות הקיימת מתירה לקצין בצה"ל לחלוק בפומבי, בכלל זה בראיונות לחקשורת, על שר הביטחון?
2. אם לא — אילו צעדים מתכוון השר לנקוט?

שר הביטחון י' רבין:

1. הפרסום בחקשורת בנושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם)

(תיקון מס' 7), התש"ן — 1989 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

— גנר
— נמנעים

סעיף 1 נחקל.

היו"ר ש' וייס:

אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת החוק בקריאה שלישית ואחרונה. מי בעד? מי נגד? זוהי הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע
— בעד החוק
— גנר
— נמנעים

חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 7),
התש"ן — 1989, נחקל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודיע בזאת שהחוק אושר. בעד — 13, נגד — אין, נמנע — 1.

היו"ר ש' וייס:
אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 7), התש"ן — 1989. הואיל ואין הסתייגויות, יהיה הנושא הזה קצר ביותר, ואחריו נמשיך מייד בסדר-היום שנבקע. אני מזמין את יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא, להביא את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מביא תיקון לפקודה הקיימת, ולפיו יהיה מותר גם לסיעה בכנסת להגיש את שמו של ראש הרשימה, ולא להשאיר זאת רק לסיעה בעירייה.

זה התיקון המובא כאן בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ואין הסתייגויות.

היו"ר ש' וייס:
ואני חשבתי לתומי, שאתה בא להציע סגן נוסף לראש העיר חיפה.

חברי הכנסת, הואיל ואין הסתייגויות, אנו עוברים מייד להצבעה. מי בעד סעיף 1, יצביע. מי נגד? זוהי הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע
— בעד סעיף 1
— 13

ז. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1988 **

(קריאה ראשונה)

בתקנות הנכים (כללים לקביעת דרגת נכות מיוחדת), התשכ"ו — 1965.

ברצוני לפרט כמה מדובר. א. על-פי חוק הנכים מקבל נכה שדרגת נכותו 50% ומעלה, והוא נצרך, תוספת תגמול. נכה נצרך הוא מי שאינו מסוגל להשתכר למחייתו ואין לו הכנסה כדי מחיה; ב. נכה נצרך בעל דרגת נכות מיוחדת מקבל תוספת על תגמוליו בשיעור 40%, אולם אין הוא זכאי גם לתוספת של נצרך; ג. התיקון יאפשר לנכים בדרגת נכות 100% מיוחדת לקבל הן את התגמול המשתלם לנכה נצרך והן את התוספת בשיעור 40% המשולמת לבעל נכות מיוחדת.

תיקון נוסף מיועד להיטיב עם בעלי דרגת נכות 100% מיוחדת מעל לגיל 55. על-פי המצב המשפטי השורר היום —

היו"ר ש' וייס:
אנו עוברים להצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1988, בקריאה ראשונה. את הצעת החוק יביא שר הביטחון, בבקשה, אדוני.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה ראשונה את הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1988.

הצעת החוק המובאת לאישור המליאה באה להיטיב עם בעלי נכות מיוחדת — נכה שיש לו נכות קשה של 100% לפחות בגין שיתוק, קטיעה, עיוורון או נכות אחרת, כפי שקבוע

* "דברי הכנסת", מושב ראשון, חוב' כ"ט, עמ' 2778: נספחות.
** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1893).

אורה נמיר (המערך):

לא, בביטוח הלאומי זה תמיד גרוע יותר.

אברהם בורג (המערך):

שוב, אינני מחכוון להחליט כרגע. אני רק מבקש, שבאופן כלשהו תוענק הכרה ציבורית לאותם נפגעי פעולות איבה, יוענק להם מעמד של גוף ציבורי, כדי שקבוצה זו של אנשים תהיה קבוצה רפרזנטטיבית, תייצג את האינטרסים המיוחדים של נפגעי פעולות איבה, שאינם בהכרח זהים לאינטרסים של נפגעי — או משוקמי — אגף השיקום של משרד הביטחון. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי איננו באולם, חבר הכנסת חיים אורון איננו, חברת הכנסת נאוה ארד איננה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, בטרם אדבר על החוק, אני רוצה להגיב על דבר שהיה פה רק לפני דקות מספר. כשניתנה לי אפשרות לשאול שאלה נוספת בעניין הסנקציה שנוקטת נגד אותו קצין, שלטענתך, אדוני השר, חרג מההוראות, אמרת שהקנדים יודעים היטב מה הסנקציה. אם זה עניין של סוד מדינה או עניין שצריך להישאר חסוי — תאמר שאינך יכול לגלות זאת.

שר הביטחון י' רבין:

לא השתמשתי במלה "סנקציות".

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

דיברת על אמצעים משמעתיים, או משהו מעין זה. אם מדובר במשהו שלא צריך לספר אותו מבחינה ביטחונית, היית יכול לומר: אני חושב שזה ממין הנושאים שהשתיקה יפה להם. אבל מנוסח הדברים שלך עולה, שמי שצריך לדעת יודע, וחברי הכנסת מוטב להם שלא ידעו.

אני רוצה לומר לך, שאחרי פרשת אלוף-משנה יהודה מאיר אני מוטרד מאוד בשאלה, אילו אמצעים נוקט צה"ל נגד פורצי גדר, אני מוטרד מאוד, ואתם תראו מה יהיה בבית-המשפט העליון. כשמישהו חורג, עליו לתת את הדין. אינני רוצה את דמו של איש ואינני רוצה שיתנכלו למישהו, אבל למען צבא טוב יותר ומסודר יותר, אלה שחורגים צריכים לתת את הדין. אם שואלים פה מה עשו לו, אפשר לבוא ולומר: הוא קיבל נזיפה או ריתוק למחנה לשבוע ימים, הסתפקו באזהרה כי הוא קצין בכיר מאוד, אינני יודע.

לגופו של החוק העומד לפנינו, החברה שלנו חייבת הרבה לכל אותם נכי צה"ל שנפגעו במהלך פעולות למען המדינה. אני יודע שיהיו כאלה שינצלו זאת לרעה ואני יודע שכל סייטאציה יש תמיד מי שיכולים לנצל את המצב, אבל חיוני שתוך כדי ניסיון למנוע ניצול לרעה, לא נפגע בזכויות של אלה שאינם מנצלים את המצב לרעה. מעמדים אלה, שבהם צריך נכה להתרוצץ מוועדה לוועדה כדי לקבל את המגיע לו, הם לפעמים משפילים ומכאיבים למדי. לכן בעניין הזה צריך לגלות יחס ליברלי, יחס של פתיחות. במובן זה אין ספק, שהצעת החוק המונחת לפנינו הולכת בכיוון הנכון משום שהיא מיטיבה עם אותם נכים קשים, שאכן ראויים לכך שייטיבו עמם.

נאמר שהוצאה זו מזויה בסעיף תקציבי, וגם זה מבחינתי דבר טוב. זאת משום שהתוצאה היא שאין מדובר בהוצאה תקציבית נוספת, אלא נראה שזה לא-משמעותי מבחינת

סעיף 17 — משולמת תוספת לנכים מעל לגיל 55 שדרגת נכותם אינה פחותה מ-50% והיא נכות של תפקודי היציבה וההליכה. תוספת זו אינה משולמת לנכה בעל דרגת 100% נכות מיוחדת. עליכן מוצע שהתוספת המשולמת על-פי סעיף 17 תשולם גם לאותם נכים בני 55 ומעלה שנקבעה להם דרגת נכות 100% מיוחדת.

אני מציע שהכנסת תעביר את המשך הטיפול בהצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר הביטחון.

אנו עוברים לדיון. הדיון הוא אישי, ואני סוגר בזאת את רשימת המהדריינים. הדיון הוא במסגרת של חמש דקות, אפשר פחות. אני מזמין את חבר הכנסת יאיר צבן — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי: אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת חיים אורון: אם הוא לא יהיה — לחברת הכנסת נאוה ארד: אם היא לא תהיה — לחבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, חבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם בורג (המערך):

אדוני שר הביטחון, אדוני היושב ראש, באופן כלשהו אני קצת נוגע בדבר, אולי בשל היותי אדם הנהנה מחוק התגמולים לנכי צה"ל, גם בסעיפים הגבוהים, ויש לי התנסות מסוימת במערכת הנקראת "אגף השיקום של משרד הביטחון". בלי להיכנס לכל הפרטים — במסגרת חמש דקות זה כמעט בלתי-אפשרי — הייתי רוצה להעיר שתי הערות בנושא.

הערה ראשונה: אני מכיר היטב את החובות המעטות ואת הזכויות הרבות שיש לנכים של מערכת הביטחון. יש לי הרגשה, שמערכת זו מעניקה הטבות מופלגות לנכי צה"ל, הייתי אומר מופלגות יתר על המידה, עד כדי הזמנה של מניפולציות, התחזות וניסיון לנצל את המערכת. ישבתי במסדרונות רבים כל כך, חברת הכנסת אורה נמיר, לפני הוועדה, ושמעתי איך אנשים — — —

אורה נמיר (המערך):

— — —

אברהם בורג (המערך):

אני אגיע לזה. המסדרונות שלפני הכניסה לוועדה הרפואית מעניינים כמעט כמו הוועדה הרפואית עצמה. רציתי לזרוק כאן איוז אמירה. אני יודע מעט על הזכויות המגיעות לנכים של הצבא הבריטי, והן מצומצמות הרבה יותר, למשל, בכל הנוגע לרכב רפואי. אני חושב שבאיהם מקום הגיע אולי הזמן לעשות רביזיה בכל הנוגע למערכת הזכויות והחובות, עם כל היות הנושא אמוציונלי עד מאוד. אנחנו צריכים להפלות לטובה את האנשים האלה, ששילמו כנופם: אנחנו צריכים ליצור מצב, שבו המדינה אינה מתכחשת להם ואינה מפנה להם עורף, אבל גם במצב הפוזיטיבי הזה של אפליה לא צריכים ללכת רחוק מדי.

נקודה שנייה, וזו נקודה עקרונית, היא ליד הצעת החוק ואינה מתחייסת לחוק עצמו. יש קבוצת אנשים, קבוצת אוכלוסין, המונה לא יותר מ-2,000 איש, נפגעי פעולות איבה. נפגעי פעולות איבה אינם נכנסים באופן מיידי לקטגוריות של נכי צה"ל ונכי מערכת הביטחון. אני חושב שהגיע הזמן להעניק הכרה ציבורית לאותם נפגעי פעולות איבה — הם התחילו לפעול בכיוון, אבל יש חוסר יכולת מובהק לטפל בכך — ולא אכפת לי היכן הם יהיו מטופלים, אם במסגרת מערכת הביטחון ואם במסגרת המוסד לביטוח לאומי.

הגדולה, ובמידה מסוימת האלימה, של נכים ליד משרד האוצר וגם ליד הכנסת. כל מה שניתן לפתור אחרי ההפגנה, כדאי לנו לעשות לפנייה.

על כן סבורני, חברי הכנסת, שמן הראוי לתת את הדעת על כך ולא לחזור על שגיאות העבר, כדי שלא נהיה עדים להפגנות מוזעזעות של נכים קשים, קטועי ידיים ורגליים. אני מקווה שנלמד גם מהאגף לשיקום נכים במשרד הביטחון — לגבי נכים קשים אזרחיים.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת ורדיגר. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת משה גפני; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אליעזר מורחי; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת רפאל פנחס; אם הוא לא יהיה — לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוגו, אחרונת המשתתפים. בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק באה להגדיל את התגמולים המשולמים לנכים קשים בעלי דרגת נכות של 100% ויותר, כגון משותקים, עיוורים, וקטועי רגליים.

הגדלת התגמולים תחול על נכים קשים אלה אם הם נכים נצרכים, דהיינו — נכים שלא מסוגלים לעבוד ולהשתכר כדי מחייתם, וכן על נכים שהם, כאמור, מעל לגיל 55 ויש להם נכות משולבת של תפקודי היציבה וההליכה. התוספת תשולם בהתאמה לגילו של הנכה.

אין ספק שהמדינה רואת לנכי צה"ל ומערכת הביטחון בצורה הולמת, הוגנת ומעוררת גאווה אצל כולנו. היא מספקת להם, נוסף על גמלה המאפשרת להם קיום מכובד, תגמולים נלווים: רכב, הלוואות לדירה, דמי הבראה, שכר לימוד להם ולילדיהם הלומדים במוסדות השכלה על-תיכוניים, מענקי חימום לחורף ועוד רשימה ארוכה של הטבות שלא אפשרן כאן. לעומתם, רבותי חברי הכנסת — ואין דברי אלה מופנים למערכת הביטחון, אף-על-פי שיש לי דין ודברים עם שר הביטחון בנושא ההלפת רכב הנכים, וגישתו לא היתה הוגנת וגם לא היתה צודקת — יש קבוצה גדולה של נכים שאינם נכי צה"ל אשר מטופלים על-ידי המוסד לביטוח לאומי ואינם נהנים לא מגמלה ראויה ולא מהטבות כלשהן. הפער בין התגמולים שזוכים להם נכי צה"ל לבין התגמולים שמקבלים נכים אלה מחייב את כולנו למצוא דרכים להיטיב גם עם קבוצה קשת-יז.

רבותי חברי הכנסת, אף שכולנו גאים על מה שמעניקה מדינת ישראל לנכי צה"ל ולנכי מערכת הביטחון, קשה לבוא אל אדם שגורלו התאכזר אליו והוא נפגע — אם כתאונת עבודה, אם בנכות נוראה מלידה — וחיוי קשים ביותר, ולתת לו, אם הוא נכה יחיד בדרגה של 100% קצבה של 545 שקלים לחודש, ולנכה עם שני ילדים — 1,036 שקלים, ואם הוא יוצא לעבוד על-פי הסכם הניידות מקצצים את גמלתו ב-50%. זאת כאשר מערכת הביטחון מעניקה, לשמחתנו, בדרגה המקסימלית, שהיא 100% מיוחדת, 1,275 שקלים לחודש, בלי שום התחשבות במצב המשפחתי ובעבודת הנכה.

לכן אני רוצה לפנות כאן אל כולנו. אנחנו, בוועדת העבודה והרווחה, רואים מדי שבוע את ציבור הנכים קטועי הרגליים, קטועי הידיים, שאינם מסוגלים לקיים את עצמם ואת משפחותיהם, אף לא במינימום ההכרחי. זה לא ייתכן, כי גם תקציבי הביטחון הם תקציבי המדינה, הם לא תקציבים סוב-יודיעה. לא ייתכן שאנחנו ננהג באותם נכים בצורה שבה אנחנו נוהגים בהם.

התקציב, אין מרובר בסכומים גדולים, ובמסגרת הסעיף המתאים של התקציב הנוכחי של המשרד אפשר להתגבר על הבעיה. לכן אני תומך בהחלט בחוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לך, חבר הכנסת פורז. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין — איננו באולם. חבר הכנסת מירום, אתה ויתרת?

חגי מירום (המערך):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמעון שטרית — איננו באולם. חבר הכנסת יאיר לוי — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו — לחברת הכנסת אורה נמיר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק הנכים המונח לפנינו, מן הראוי לתמוך בו, ויש לשבח את הממשלה על שהביאה אותו לאישור הכנסת.

חידוש מיוחד מצאתי בהצעת החוק בכך שההוצאה התקציבית הכרוכה בו כבר מצויה בתקציב משרד הביטחון. כלומר, אין מבקשים תקציב נוסף.

שר הביטחון י' רבין:

על-חשבון תקציב צה"ל.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אני מבין שזה על-חשבון דברים אחרים, אבל גם לולא היה סעיף כזה בתקציב, הייתי ממליץ לתקן את החוק.

החוק עצמו בא לזכות נכה נצרך, שיש לו דרגת נכות מיוחדת, בתגמול המשולם לנכה נצרך ובתוספת של 40% מן התגמולים הרגילים. כמובן, התוספת המשולמת לפי סעיף 17 לחוק תשולם גם לאותם נכים בני 55 ומעלה, שנקבעה להם דרגת נכות 100% מיוחדת. אין ספק שזה תיקון חשוב, הבא לתקן עיוות רציני שהיה מקובל כלפי נכים קשים, וטוב עשתה הממשלה שהחליטה לפצות אותם בהתאם לנאמר בהצעת החוק.

מדי פעם, כאשר דנים בנושא הנכות והנכים בישראל, שבים ועולים לפנינו המראות הקשים, שאנו נתקלים בהם כאשר אנו באים לביקור בבתי-החולים ובבתי-שיקום של נכי צה"ל. כל נכה והסיפור שלו, כל אדם הוא עולם ומלואו — חיילים וקצינים שפעילותם הקרבית בשדה נקטעה בשל פציעה.

כאן המקום לשבח את אגף השיקום של משרד הביטחון על טיפולו בנכי צה"ל ועל מסירותו ונאמנותו להם ולמשפחותיהם. השם הטוב של האגף ושל פעולותיו יצא בעולם כולו, וגם משלחות המגיעות ממדינות קרובות ורחוקות מתפעלות מעבודתו ולומדות כיצד לטפל בנכי מלחמה. אולם, אם זה המצב לגבי נכי צה"ל, נדמה לי שלא זה מה שקורה לגבי נכים אזרחיים. אינני יודע מי בדיוק הגוף האחראי לנושאים הקשורים לנכים, אם זה הביטוח הלאומי, קופת-החולים או משרד העבודה והרווחה, אבל תמיד נתקלים אנו בטענות מצד נכים אזרחיים על קיפוחים ועיוותים.

על כן, מן הראוי לדון בנושא זה במפורט, ואולי כדאי גם להקים ועדה מיוחדת, שתדון בדרישות ובתביעות של נכים לסוגיהם ותמצא את הפתרון הרצוי. אין זה נעים לראות מדי פעם הפגנות נכים, שביחות וכדומה, ועדיין זכורה לנו ההפגנה

צה"ל הוא תעודת כבוד למדינת ישראל על כל מה שהיא עושה למענם.

אינני סבורה שדווקא מערכת הביטחון מגזימה ומפליגה בהטבות שהיא נותנת לנכים. רק מי שהוא נכה, מוגבל ומטופל במשפחה וצריך לתפקד, בייחוד מדובר על אותה נכות מיוחדת — אותם עיוורים, אותם אנשים שאינם יכולים כמעט לתפקד — יודע מה הן ההוצאות הגדולות הכרוכות בתפקוד היומיומי שלהם; בייחוד כשהם נצרכים למעשה, והתגמול שהם מקבלים איננו מספק את הצרכים ואיננו נותן תשובה עליהם. משום כך, ההצעה הזאת, שכאה להיטיב, צודקת במאת האחוזים.

אני לא יודעת ממתי יחול החוק המוצע: בהצעת החוק אין תחילה רטרואקטיבית. נראה שהתחילה היא מיום קבלתו של החוק. אומנם זהו הנוהג, אבל נשאלת השאלה אם לא ניתן ללכת במידה מסוימת רטרואקטיבית, לפחות שנה או שנתיים, כדי שהמענק שיקבלו לאותה תקופה יוכל גם להיטיב עם הנכים הללו.

נכי ונפגעי פעולות איבה, אם זיכרוני אינו מטעה אותי, נהנים מכל אותן זכויות שמהן נהנים נכי צה"ל ונפגעי צה"ל. אומנם זה לא אוטומטי, אבל נעשות התאמות. הזכויות הללו הוכסחו בחוק, ואילו לא כן, היתה קמה בוודאי זעקה, שהיתה בהחלט מוצדקת. אפשר לבדוק את הדבר הזה. אני חושבת שהחוק הבטיח את הזכאות ואת הזכויות הללו, ואין שום הבדל ביניהן ובין הזכויות הניתנות הן למשפחות שכולות והן לנכי צה"ל.

ברצוני להעלות סוגיה — והייתי מבקשת מאוד משר הביטחון שהיא חיבק — אשר לאותם נכים שנפגעו בהיותם בחופשה. נכים אלו — אין מי שיכסה את הוצאותיהם. פגיעתם לא הוכרה, הם לא זכאים לתגמולים אשר זכאים להם נכים בדרגת נכות וזה שלהם, ואין מי שיממן אפילו את ההוצאות הרפואיות שלהם. נשאלת השאלה, האם איננו חייבים לתת את דעתנו על קבוצה זו של נכים, שעמם צריך לעשות צדק. בכל אופן, חייל בחופשה איננו מבוסס בשום ביטוח אחר, והוא צריך להיות זכאי לאותם תנאים ולאותן זכויות שנהנים מהם יתר נכי צה"ל. אינני חושבת שהקבוצה הזאת גדולה, אבל זאת קבוצה שבהחלט צריך להטות לה אוזן, לבדוק את בעיותיה ולעשות אתה צדק.

אדוני היושב ראש, הצעת החוק מוצדקת בהחלט. אם לבנו כואב על נכי הביטוח הלאומי — אנחנו חייבים להמשיך ולהיאבק על הטבת התנאים שלהם, אבל בשום פנים ואופן אין אפשרות לתת להם אותן זכויות הניתנות לנכי צה"ל. כאן המדינה חייבת לדאוג, והיא חייבת להבטיח את התנאים כדי שהנכים הללו יוכלו לתפקד בחיי היומיום ולהתקיים בעבוד, שכן פגיעתם היא לכל החיים. חובתה של המדינה לדאוג גם לנכים אלה. כידוע, כל התשלומים של נכי צה"ל והגמלאות שלהם באים על-חשבון תקציב משרד הביטחון, אשר בודק את התנאים ומשפרם מדי פעם, ועל כך יבורך.

כמובן, אני תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוליוני.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים מיד להצבעה. יש חברי כנסת הרשומים לרשות הדיבור, וכשאני קורא בשמם הם אינם באולם, ואני צריך לעבור לבאים אחרים. אני מבקש מאוד שאלה שרשומים ויש להם חפץ בדיון הזה, שיהיו כאן בזמן.

מצאתי לנכון להעלות את הדברים האלה כאן משום שנראה לי שהרגישות שלנו והמודעות שלנו לגבי קבוצה זו גובלות במידה רבה מאוד של אטימות.

עם זאת, אני מברכת בהחלט על התיקון שהובא לכאן היום על-ידי שר הביטחון, ואני רוצה להודיע כאן, כיושב ראש ועדת העבודה והרווחה, שהוועדה תעשה הכול, כדרכה בנושאים אלה, הבאים להקל על ציבור הנכים, על כל ציבור שזקוק לסיוע, כדי לזרז ולהביא לאישורה של הכנסת בהקדם חקיקה מוגמרת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחסי, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוליוני.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו באה לתקן עיוות בחוק הנכים, ואין זה מובן מפני מה נמשך תהליך החקיקה זמן כה רב.

מתברר כי לפי חוק הנכים, נכה שהוא גם נצרך, זכאי לתוספת של 40% על הקצבה המשולמת לו. אולם, נכה שמקבל תוספת מיוחדת בגלל שיתוק או קטיעה מאבד את התוספת כנצרך. הוא הדין בתוספת לנכה בעל 100% נכות. חששו כאן שמא ישלמו לאותו אומלל יותר מדי.

יש לכרך על הצעת החוק הנוכחית, הבאה להיטיב עם מוכי הגורל ולא למחוח לגביהם את שורת הדין, להתייחס אליהם על-פי עקרונות מורשת היהדות, בדרך של חסד ורחמים. זכויות הניתנות לנצרכים ולקשישים שהם נכים, קל ותומר יש לתיתן למי שהוא נכה 100%. הוא הדין בנכה שהוא בעל נכות מיוחדת.

הייתי מציע לרשויות המדינה, ובפרט לאלה הממונים על הקצבות לנכים ולחולים, וגם לאלה שתפקידם לעודד משפחות מרוכות ילדים, לבדוק היטב את הוראות החוק שעליו הם מופקדים ולחפש איך לעזור לאלה שזכאים לכך ולתת להם את המגיע להם, כדי שלא יישארו בשולי החברה מבחינה כלכלית, ואין לקמץ דווקא בתחום זה.

תשומת לב מיוחדת יש לתת לעניינין של משפחות מרוכות ילדים, כי לגביהן אנו חוטאים לא רק בהווה, על-ידי מניעת העזרה הכלכלית שיש להושיט למשפחות אלה, אלא גם לגבי עתיד האומה. מובן שצריך לתת תשומת לב מיוחדת לילדים במשפחות של נכים ולחפש דרכים לסייע לילדי משפחות אלה, אם על-ידי תמיכה בחינוך פנימייתי מתאים, אם על-ידי עזרה מתאימה בבית ובלימודים ואם בדרכים אחרות.

אנו נתמך, כמובן, בחוק זה שכא להיטיב עם מצבם של נכים קשים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פנחסי. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוליוני תסיים את הדיון בהצעת חוק זו.

שושנה ארכלי-אלמוליוני (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לכרך את שר הביטחון ואת מערכת הביטחון על הטיפול ועל תשומת הלב הניתנים לנכי צה"ל. כולנו חייבים להביא בחשבון, שחייל המשרת את המדינה וממלא את המשימה, כל משימה שמוטלת עליו, חובתה של המדינה לדאוג לגורלו גם כאשר הוא נפצע וכאשר נעשה נכה. זו חובתה של המדינה. מה שניתן לנכי

לפגוע בתחומים אחרים — אם התעצמות צה"ל, אם במחקר ובפיתוח, אם בתנאי החיים של החיילים המשרתים בסדיר ובמילואים. אין כאן נוסחת פלא. כאשר מוסיפים סכום לסעיף מסוים, צריך להוריד אותו מסעיף אחר. כך אנחנו נוהגים, והחלטנו לעשות זאת בידיעה שאנחנו צריכים לעמוד בחוב המוסרי והמעשי, אף שהדבר יפגע בחלקים אחרים של מערכת הביטחון.

הייתי ממליץ מאוד שקו זה — היכולת לשקול זה מול זה את מילוי החובה ואת תוצאותיה, בידיעה שכאשר מוסיפים צריך לדעת מהיכן להוריד — יהיה קו מנחה בפעולת גופים אחרים, לרבות המוסד הנכבד, שבפניו אני מדבר היום. קל להגיד היכן יש להוסיף, צריך גם להצביע על המקור לתוספת.

הועלו פה הצעות להחלת רטרואקטיביות, הועלו נושאים שאינם קשורים להצעת החוק. אני מתמקד בתחומי הצעת החוק. החוק, כפי שהוא מוצע, אינו כולל רטרואקטיביות. אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה.

חברי הכנסת, זו הצבעה מס' 5 היום. אני מעמיד להצבעה בקריאה ראשונה את הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח-1988. לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 25

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח-1988 לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ח. הצעות לסדר-היום

הקמת יחידה של מתנחלים במסגרת צה"ל

היו"ר ש' וייס:

על-פי החוק של מדינת ישראל ועל-פי החוק הבין-לאומי, השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל אינם חלק ממדינת ישראל ואינם בתחום השיפוט של מדינת ישראל. שטחים אלה, מבחינת החוק הישראלי ומבחינת החוק הבין-לאומי, הם שטחים כבושים. על-כן חל שם חוק אחר וקיימת שם מערכת אחרת.

זה הטעם לכך שההתנחלויות בשטחים החלו באופן פריטוני מאוד ובניגוד להחלטות הממשלה. זה הטעם לכך שבמשך שנים, כאשר עדיין אכפת היה לנו מה חושבים עלינו במשפחת העמים ואכפת היה לנו מה אנחנו חושבים על עצמנו, נוהרנו וקראנו להתנחלויות האלה, להפקעת האדמות ולהפקעת הבתים "נושאים ביטחוניים", ולא התיישבות — היאחזויות של הצבא ושל הנח"ל לצרכים ביטחוניים. קראנו להן, למשל בשילה, "משלחות ארכיאולוגיות", כאילו הערימה ממשלה על

לפנים משורת הדין, באופן חד-פעמי, חבר הכנסת אליעזר מזרחי, אם יש לך הערה בעלת חשיבות בלתי רגילה, בבקשה, אני מאפשר לך לומר אותה, אם אפשר, מהמקום. אני רואה שאתם באים כל כך מוכנים, ואני חושש שאתם מוסרים את הדברים לעיתונות ואחר כך לא נואמים את הנאום כאן. אני לא רוצה לשבש לכס את העניין.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אני מודה ליושב-ראש. אומר בקיצור את הדברים שיש לי לומר. כמובן, אני מחייב את החוק. אנחנו שותפים לו ותומכים בו.

לצד השבח, אני רוצה רק להזכיר לכבוד השר, שנתקלתי לאחרונה בנכה צה"ל, יהודי מקריית-גת שהיתה לו בניה בקשר לטיפול פסיכותרפי, ולא נמצא לו באזור מטפל. הוא צריך היה להיטלטל עד לבאר-שבע והדבר היה קשה לו מאוד. אבקש להתייחס לזה.

הערה בעניין ה"קנטרי קלאב" של נכי צה"ל בתל-אביב. הגיעו תביעות מכמה נכי צה"ל, שיש להם שם בעיות בנושא כשרות וחילול שבת. אם כי כבוד השר כבר ענה לי בזמנו, שה"קנטרי קלאב" הוא רשות נפרדת — — —

שר הביטחון י' רבין:

בית-הלוחם.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

סליחה, בית-הלוחם, הואיל ולמשרד הביטחון יש השפעה על בית-הלוחם, אבקש להתייחס לנושא. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני השר, אתה רוצה להשיב למתדיינים? בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו חבים חוב מוסרי ומעשי עמוק למשפחת השכול ולמשפחת הנכות עקב השירות הצבאי. אני מדגיש: עקב השירות הצבאי. באנו הפעם הזאת, כפי שכאו קודמי בחפקיד מדי פעם, להציע תיקונים, לשפר את תנאיהם של נפגעי צה"ל. אני רוצה להדגיש, אנחנו עושים זאת מתוך תקצוב הביטחון הקיים. אנחנו חייבים לשקול בזווית את התוצאות של מילוי חובתנו המוסרית. הדבר עלול

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעות לסדר-היום מס' 1686, 1689, 1690, 1691, 1692, 1707 ו-1713. בנושא: הקמת יחידה של מתנחלים במסגרת צה"ל. המשתתפת הראשונה בדיון היא חברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — חברת הכנסת גאולה כהן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש דברים, שמדינה הרואה עצמה חברה מכובדת ודמוקרטית כמשפחת העמים איננה עושה; יש דברים, שמדינה המחנכת את אזרחיה לשמירה על זכויות האדם, מחנכת לערך האדם, לזכויותיו של כל אדם ולערכו, איננה עושה; יש דברים, שממשלה הנקראת "ממשלת אחדות לאומית" איננה עושה כאשר העם מחולק ושסוע, בוודאי לא כדי להגביר את חילוקי הדעות ולהרחיב את השסע.

כל הפסוקים הקשורים בכך. זהו פשע נגד האנושות, גם אם הקורבנות אינם יהודים.

אני חושבת שבעם המפולג הזה, כאשר מחצית הממשלה מכירה בכך שאין להחיל שם את המשפט הישראלי מפני שתמורת שלום ולמען שלום אנחנו רוצים להחזיר את השטחים הללו לאנשים החיים שם, אסור לתת, יהיה זה משנה לתת לאנשים החושבים "שלך שלי, שלי שלי" ומוכנים לבצע כל פשע נגד האחרים ולנושל מתוך אותה תפיסה — אסור לתת בידיהם נשק ולהעמידם שם, אלא אם כן צודקים כל אלה הכותבים בעיתונים, שהכוונה היא לתת לפורעים האלה, במסווה של צבא, לבצע את הטרנספר המבוקש.

אני מבקשת ממך, אדוני שר הביטחון, הצבא שלנו גדול דיו. אתם לוקחים אנשים, הורים לילדים קטנים, ל-60 ימי מילואים. אנשים, וחברי מפלגתי בכלל זה, מטיפים ומסבירים שאין לסרב לשאת במילואים. דמותו של הצבא היא כדמות העם, יש לו ערכים מסוימים. אם אתה רוצה שכולנו נמשיך לכבד את הצבא, אל תיתן ידך להקמת פלנגות של אנשים, הרואים באחרים עמלק ושבעת העממים ורוצים לנשלם ולגרשם: הרואים בהם אורחים מסוג כ', בין שחל ובין שלא חל עליהם הפסוק בדבר גר ותרשב, בין שיש להם זכות של בני אדם ובין שאין להם זכות כזו ורק אנחנו נחשבים בני אדם. לתת לאנשים האלה נשק ואפשרות מכוח החוק להתנגש עם אוכלוסייה הרואה בהם ישירות מנשלים — זה מעשה שאסור לעשות.

שר הביטחון י' רבין:

לפטור אותם משירות בצה"ל?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

פלוגות ר"צ, פלוגות "שלום עכשיו" — — —

גאולה כהן (התחיה):

היור' ש' וייס:

חבר הכנסת שריד, אנחנו ממש בראשיתו של הדיון. חברת הכנסת גאולה כהן, תהיה לך אפשרות להתבטא. את רשומה לדיון, ותציגי את הנושא במשך עשר דקות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר הביטחון, אנשי חל-אביב אינם משרתים בתל-אביב, ואנשי הגליל אינם משרתים דווקא בגליל. אתה מטלטל אנשים ליחידות המוצבות במקומות שונים. עד היום, לפי מיטב ידיעתי, לא הוקמו יחידות פוליטיות, בעלות גוון פוליטי מובהק, נגד ציבור שיש להן ביחס אליו זיקה ישירה של איבה. זוהי דוגמה קלסית של פוליטיזציה ושל מתן נשק וכוח בידי מי שרוצים לפגוע ובידי מי שנראים על-פניהם כאויב ראשון במעלה וכמנשל ראשון במעלה של האוכלוסייה שכלפיה אתה שולח אותם. יש פה גם פוליטיזציה, יש פה גם התגרות ויש פה העמקת הקרע וחילוקי הדעות הפוליטיים בקרב הציבור בארץ.

אם אתה מקים יחידות מסוג זה, נדמה לי שאתה מגדיל את הקרע, מעמיק את האיבה ומגביר את נקיפות המצפון שלנו. הקשות מאוד בלאו הכי, בשל מה שאנחנו עושים לאוכלוסייה החיה זה דורות שטחים המוחזקים על-ידי הצבא, על-פי החלטת ממשלה, כערוכה לצורך שלום ולא לצורך נישול, גירוש וחס וחלילה אף גרוע מכך. תודה.

היור' ש' וייס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחברת

עצמה ועל האוכלוסייה כדי להערים על החוק, חוק המדינה והחוק הבין-לאומי.

השטחים המוחזקים האלה, שאיננו אוהבים לקרוא להם "כבושים", אינם חלק ממדינת ישראל. והרי השלטון הקיים כבר מ-1977, אילו רצה להחיל שם את החוק, היה מחיל אותו. אין הוא עושה זאת מפני שיש אוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — ואלה הם שמות גיאוגרפיים ויישיות גיאוגרפיות, לא פוליטיות. בשטחים האלה קיים חוק אחר, הם אינם חלק מהמדינה, וזוהי בהם אוכלוסייה אחרת, פלשתינית. היא פלשתינית מפני שאנחנו היינו פלשתינים וזכינו לריבונות, והיא פלשתינית ולא זכתה לריבונות.

המתנחלים האלה בשטחים — וחברון היא דוגמה קלסית לכך, וראשי המתנחלים הם הדוגמה הקלסית — כבשו בית אחר בית באיומים, בכך שעמדו למעלה ב"בית-ההסה", השתינו לתוך בתים אחרים, ירו בערכים והבהילו — — — אליעזר ולדמן (התחיה):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני הייתי שם, חביבי, וראיתי את זה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה רואה את מה שאתה רוצה לראות. סליחה, תוכל לומר מה שאתה רוצה לומר. אנחנו יודעים אילו בתים פוגו וכיצד גורשו אנשים. הדברים מופיעים בפרוטוקולים של הכנסת — כיצד אנשים אלה שיסו כלבים כאנשים, כיצד פגעו בעיניהם של זקנים והכו בהם, ולא נפתחו נגדם תיקים כיוון שהזקנים לא יכלו להתלונן במשטרה.

אנחנו יודעים כיצד אנשים אלה אגרו נשק שגנבו מצה"ל ועשו פעולות לא-חוקיות, ומי שבא היום לתת לאנשים האלה, המתנבאים בלשון משיחית-לאומנית-דתית, קוראים לאוכלוסיה סויה האחרת "עמלק" ומדברים על השמדת עמלק, מדברים על שבעת העממים ועל הזכות להשמיד את שבעת העממים — — —

אליעזר ולדמן (התחיה):

מי מדבר כך?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרב הם, הרב ישראלי ורבנים אחרים.

אנחנו מכירים בכנסת אנשים המדברים על גירוש ועל טרנספר. יש שתי מפלגות כאלה: האחת רוצה לעשות טרנספר לכולם, והשנייה — ראשה הופיע יחד אתי בטלוויזיה, ואמר שלפני שמדברים על שלום יש להעביר לפחות 700,000 פלשתינים, והוא קרא להם "ערכים", לארץ אחרת, לגרשם.

אנשים אלה הפרו חוק. הם לא לקחו את החוק לידיים, הם לקחו נשק לידיים, נשק שגנב מצה"ל, הם הקימו מחתרת והם אומרים שהכול שייך להם, אף שמבחינת החוק אנחנו שם כובשים תחת שלטון צה"ל, איננו בעלים של המקום ההוא ואין החוק הישראלי חל שם. מי שבא ומציע להקים מתוכם פלנגות לצורך הביטחון שם, בא למעשה להגדיל את הפירוד בתוך העם ולאפשר למי שמבצע פשע נגד אנושות לגרש, להכות ולהרוג ולגרוע ולקרא לאנשים החיים שם כפי שהם קוראים להם, עם

אני יכולה להודות בדבר אחד: לא פסלתם זאת על הסף. אמרתם שצריכים לבדוק, וצריכים לראות. והנה, סוף כל סוף, החלטתם להציב אותה מול מתיישבים — לאחר הרבה מאוד שנים — לשרת ביהודה ובשומרון. והנה, היחידה הזאת, האחרונה, המשרתת בימים אלה נקראה מלכתחילה — כך אמרו, ואני דיברתי עם האנשים שלה — לשרת בחברון. הדבר נמסר להם בצו הקריאה הראשון. לא חבר אחד אמר לי את זה, אלא לפחות כמה חברים. פתאום לחץ התקשורת: פלגנות. אלה ששולחים את "שלום עכשיו" כפלגנות לתוך יהודה ושומרון, לכפרים של האינתיפאדה, ללחוף את הידיים המגואלות בדם, הם מוסיפים לביטחון? — שמינית שבשמינית שבשמינית מן הביטחון שמוסיף מתיישב שם. להפך, הם פוגעים בביטחון. הלוא מי שמשרת ליד הבית — אנחנו יודעים מה יעשו היישובים שם, שחלק גדול מהם יכול להיות סוס טרויאני ולעשות בלוקדות על כל הצמתים ביהודה ובשומרון; במרחק של חצי קילומטר או של כמה מאות מטרים כבר מתיישב שם חייל. במקרה של מלחמה, חס ושלום, יש מאחורי זה היגיון, שלא התחיל מהיום. והנה התקשורת באה, ויוס"יזמים לפני תחילת שירות המילואים נאמר להם, שהפלוגה תחולק למחלקות שחשבתנה במקומות שונים ביהודה ובשומרון, וכשהם הופיעו למילואים בפועל, הוצבו כולם בכקת-הירדן.

שר הביטחון י' רבין:
ביריחו.

גאולה כהן (התחיה):
כך להרחיק את העדות.

אני רוצה שאתה, אדוני שר הביטחון, תקום כאן ותאמר לי אם ההחלטה שנתקבלה לא נתקבלה גם בהשפעת לחץ פוליטי, כפי שהאחרון בהצבתם מלכתחילה ביהודה ובשומרון אולי נבע גם מכך שחשבתם שזה לא כל כך חשוב, אבל גם מפחדים פוליטיים. והנה, הפחדים שלכם הוכחו כנוכחים. רק עשיתם זאת, ומייד באה ההתפרצות הזאת של השמאל, הנביחות האלה של השמאל, שבעיניהם המתיישבים הם פלגנות, עוד לפני שהם פלגות הם מתנחלים, ואתם נכנעתם. אתה, אדוני שר הביטחון, עשית הסבה של ההחלטה הראשונה.

נכחתי בישיבת ועדה מסוימת, שבה אמר הרמטכ"ל: חברי הכנסת, אל תלמדו אותנו איפה להציב לשירות את הפלוגות שלנו. זה נשמע נכון מאוד, קוסם מאוד. מה לי יותר מכך, האם אני מבינה מה טוב יותר לצה"ל או היכן טוב יותר שפלוגה x תשרת?

אבל, אדוני שר הביטחון, הרמטכ"ל לא יכול לומר לי דבר כזה בשעה שהאפליה שהיתה קודם לכן נבעה מכך שאזרחים אמרו לו — מצד שמאל, מצד אלה, כפי ששמענו עכשיו את חברת הכנסת שולמית אלוני: ההצדקה בצורה מכוערת ומבישה זאת כנגד המתנחלים — הם אמרו איפה לא לשרת, ופחדתם מהם. שיניתם את החלטתכם כי פחדתם מהם. מה זה אם לא פוליטיזציה של צה"ל?

שמענו כאן את חבר הכנסת שריר אומר: אילו היו מוקמות פלוגות של ר"צ, היית מתנגד. מה זה שייך? האם אלה פלוגות של "גוש אמונים"? אלה פלוגות הקשורות בהגמ"ר מבחינה אזוטרית.

אברהם בורג (המערך):
הגמ"ר ברחביה.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת בורג, זמנה של חברת הכנסת גאולה כהן חס כבר לפני חצי דקה.

הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת אברהם פורו. חברי הכנסת, נא להקפיד על לוח זמנים. יש לנו סדר-יום עמוס מאוד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי נקצה פחות זמן?

הי"ר ש' וייס:
א-אפשר. על-פי תקנון הכנסת יש עשר דקות להצעה לסדר-היום.

גאולה כהן (התחיה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו לא הפעם הראשונה שאנחנו שומעים פה את חברת הכנסת שולמית אלוני בתשפוכת של שקרים ועלילות, המשקפת בורות ושטחיות כאשר להבנת המצב, ותמיד כשהדבר נוגע למתנחלים. פלא הוא שהיא עדיין לא קראה להם היום "מתנחלים". צריך להיות בעל עצבים של ברזל כדי לשמוע אותה, וגם כדי להשיב לה.

אני מבנה שיש טענות פוליטיות כלפי ההתיישבות ביהודה ובשומרון. יבואו ויגידו: אנחנו חושבים שהתיישבות ביהודה ובשומרון היא טעות; ואפילו שהיא יכולה להמיט אסון. אבל להעליל כך על אנשים, כשהיא יודעת שרבים מהם הם חלוצים שבחלוצים, אידיאליסטים שבאידיאליסטים? כשהם היו בקראונים, צעקו: מה זה, לינת לילה? כשכבר יש, כרוך השם, לאנשים שם בחים, אולי אפילו גם וילות, אומרים: יש להם וילות. מה שהם לא יעשו — הם פלגנות.

לא היתה יכולה להיות לי שום טענה נגד ביקורת עניינית כלפי חושבי או מתיישבי יהודה, שומרון ועזה. אבל ככה, למרוח, לזרוק לכלוכים כאלה? לצערי הרב, הדיבורים האלה של חברת הכנסת שולמית אלוני אינם רק מנת-חלקנו, ואיני רוצה להכביר מלים על העלילות על "גוש אמונים" — ומה זה שייך, כלל, לנושא? אם היא ישרה עם עצמה, שתקום ותאמר שצריך לפנות אותם משם, מפני שכל זמן שהם יושבים שם זה מכביד על תהליך השלום, זה מביא נזק למדינת ישראל. בבקשה, שתעלה הצעה לסדר-היום ביושר אבל לא בשקרים, בסלופים, בשנאה.

קראתי את מה שכחבה חברת הכנסת שולמית אלוני רק לפני כמה ימים, וציטטתי חלק אחר של המכתב שלה — למי? ל"ניו-יורק טיימס". במכתב זה היא העלילה על "גוש אמונים", ואמרה לקוראי ה"ניו-יורק טיימס": דעו לכם, "גוש אמונים" זה בדיוק כמו החומייסטים ההם. אבל, קוראי ה"ניו-יורק טיימס" צריכים לזכור, שלא להוהים של המוסלמים יש יותר חיילים מאשר לאלוהים של "גוש אמונים". את זה היא כותבת ב"ניו-יורק טיימס", לצד השמצה נוספת: ותדעו לכם — היא מודיעה ככה, כסוד, לקוראי "ניו-יורק טיימס" — שהם רוצים להקים את בית המקדש; תיזהרו ותדעו עם מי יש לכם עסק. זה פרצופה הרוחני והמוסרי של חברת כנסת בישראל.

ועכשיו לעניין, אדוני שר הביטחון. כל מה שאתם עושים בנושא הביטחון בזמן האחרון — נעשה באחרון. כמה פעמים כבר חזרתי ואמרתי מעל הדוכן הזה: איחור פירושו מחיר. מי שמאחר משלם מחיר. אמרתם זאת כמה פעמים, גם מעל במה זו, אדוני שר הביטחון — וזה כתוב שמועל על גבי לבן — וגם בוועדת החוץ והביטחון. לא רק אני, אבל גם אני, וגם חברי האחרים פה באולם, במליאה, דרשו להקים פלוגות מתנחלים של הגמ"ר — הגנה מרחבית — שישרתו ביהודה, בשומרון ובועזה, כמו שחיילי מילואים משרתים בהגמ"ר בגליל. זה טבעי, אלא אם כן אומרים שכל הפילוסופיה הזאת של הגמ"ר — גם על כך יש חילוקי דעות — היא פסולה.

אברהם בורג (המערך):
זה "הדרן".

גאולה כהן (התחיה):

היה האספקט הכלכלי. אנשים מהסוג השני, אין להתעלם מכך שחלקם הגיעו לשם מטעמים אידיאולוגיים, משום שהאמינו בדברים שונים. חלקם — ואי אפשר להתעלם מכך — מאמינים בטננספר. חלקם, למשל, מאמינים ששר הביטחון טעה טעות חמורה — — —

גאולה כהן (התחיה):

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
בסדר, חיפך אגיע לכך.

— — — חלקם, למשל, מאמינים ששר הביטחון טעה טעות חמורה בטיפולו באינתיפאדה. הם אומרים שהאינתיפאדה היתה מתקיימת גם בלי המחדלים של שר הביטחון ושל מדיניות הביטחון. יש כאלה שאומרים, שאם ביום הראשון היו "משככים" 100 איש, 200 איש, 300 איש — האינתיפאדה היתה נגמרת. מה יקרה אם יחידה הומוגנית או כמעט הומוגנית, שיש בה אידיאולוגיה כזאת, תפעל במסגרת צבא שצריך לעבוד עליהם פקודות? מטבע הדברים, יש לרגשות ולאידאולוגיה השפעה על התנהגות האנשים. האנשים הם לא אוטומטים. אדם שלובש מדים, נותנים נשק בידו ואומרים לו שהוא חייל צה"ל, לא הופך באותו רגע לאדם אחר, הוא לא הופך לאוטומט הממלא כל פקודה.

גאולה כהן (התחיה):

אחרים, החושבים אחרת, מושפעים מהדעות שלהם?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא. אני מנסה להסביר דבר פשוט מאוד. כאשר יחידה צבאית הומוגנית, שיש לה אידיאולוגיה — ואני לא מסכים כלל לאידיאולוגיה הזאת: כשם שאת אומרת את דעתך באומץ אני אומר לך באומץ, שאני חושב שההתנהגות הן משהו וצריך היה לפנות, אבל אין לך רוב בבית הזה ולכן אני לא מעלה את הדבר הזה — כאשר יחידה הומוגנית כזאת נקלעת למצב שבו האידיאולוגיה שלה עומדת במבחן מול פקודות של הצבא, כיצד תנהג? הפקודה של הצבא יכולה להיות נהוג בהכללה, אבל האנשים האלה מאמינים שצריך "להשכיב" 100 איש, איך הם ינהגו? יכול להיות שהם ימלאו את הפקודות, אבל למה להעמידם בסיטואציה כזאת? למה להכניס אותם ללחץ כזה? בשביל מה זה טוב?

מדינת ישראל החליטה באופן מודע שלא לגייס את הערבים לצה"ל. מודע היא החליטה שלא לגייס לצה"ל? — כי היא האמינה שנוצר חיכוך אידיאולוגי בין אמונת האיש לבין חובת השירות בצבא. לא רצו להביא את האדם לידי מחלוקת עם מצפונם.

עדנה סולודר (המערך):
למה אתה משווה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני בהחלט משווה. אני חושב שיש לצה"ל די מקומות כדי לשלוח אליהם חיילי מילואים, ולא צריך להביא את האנשים למקום, שהאידיאולוגיה האישית שלהם עלולה להתנגש בו עם חובתם למלא פקודות.

יתירה מזאת, שר הביטחון הזה, שאתם מבקרים אותו בחריפות רבה כל כך על טיפולו באינתיפאדה — יכול להיות שמחר הוא יורה ליחידה צבאית לפזר הפגנה של מתנחלים. ההפגנה יכולה להיות לא-חוקית אבל נניח שתהיה מוצדקת מבחינה מוסרית, והיו דברים מעולם. איך ינהגו חיילים כאלה?

אני שמעתי, ולא הבנתי, שבבחירות האחרונות קיבלה ר"צ כמה קולות באריאל ובאפי-מנשה. אבל אם יגויסו למילואים אנשי ר"צ הגרים באפי-מנשה, אם יש אחד או שניים כאלה, האם יהיו שייכים ל"גוש אמונים" או לר"צ? זה עניין של הגמ"ר, זה עניין של תפיסה כזאת.

לכן, מי שמרחיק עדותו לשקרים ולסלופים צריך בדיקה כוללת, טוטלית, גם של מוסריותו, גם של הצד הרוחני שלו.

אני קוראת הפעם הזאת לשר הביטחון שלא לאפשר לאלה המהלכים עליו אימים ומפעילים עליו לחצים למנוע מימוש כוונה נכונה וטובה. במקום להקים רק פלוגה אחת יש להוסיף עליה כהנה וכהנה, כי לא יהיה ביטחון טוב מזה. כולם חיילי צה"ל וגם אוהבים את האזור הזה ומכירים אותו. על-כן הפגיעה תהיה לא בהם, הפגיעה תהיה במדינת ישראל ובצה"ל, אם אכן הוא ייכנס ללחצים.

היו"ר ש' ישי:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה להכליל ולטעון כי כל המתנחלים ביהודה ובשומרון הם מפירי חוק, גזענים, חסידי טננספר ופושעים. אני חושב, שבמידה רבה מאוד יש מקום לתרעומת כאשר אומרים דברים כאלה. מצד אחר, חברת הכנסת גאולה כהן, גם הביטוי שלך, שבשמואל נובחים, אינו ביטוי שאני שמח לשמוע אותו.

גאולה כהן (התחיה):

מצד שמואל, לא כל השמואל.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זה נשמע כאילו דברים שאינם נעימים לאוזניך הם נביחות. מותר לומר זאת.

אומר לך דבר נוסף לגבי אנשי "שלום עכשיו", שבאת אליהם בטענה. חלקם קצינים בכירים בצבא, הם נלחמו במלחמות ישראל ומשרתים במילואים, ולכן אין מקום להכללה שעשית לגביהם. ככלל, כל ההכללות האלה מסוכנות מאוד.

גאולה כהן (התחיה):

דיברתי על אנשי "שלום עכשיו", המבקרים בכפרי האינתיפאדה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כן, אבל גם אנשים המבקרים בכפרי האינתיפאדה ולוחצים את הידיים המגואלות כדם, כפי שתיארת זאת קודם לכן, חלקם קצינים במילואים, חלקם לוחמים ביחידות קרבות, שנלחמו במלחמות ישראל ומאמינים שמבחינה אידיאולוגית ולמען טובת ישראל צריך ללחוץ את הידיים האלה. הם בפירוש רחוקים מלהיות כפי שאת מנסה להציגם.

אלה שהלכו להתנחלויות ביהודה ובשומרון נחלקים לשני סוגים. הסוג הראשון הגיע לשם כי רצה בית "חמש דקות מכפר-סבא". ההתנחלות, ארץ האבות והחשיבות הלאומית לא עניינו אותם. שם היו מגרשים זולים, שם הממשלה תמכה, שם היה כדאי לקנות בוזל, ולכן הגיעו לשם. כל מה שהניע אותם

וכפי שחלק מהנוכחים כאן יודע, מדובר בחברים, בני משפחה, בני מחזור, באחים לנשק. מדובר כאן, בסופו של דבר, בציבור שאין מחלוקת על כך שהוא חלק מכלל ישראל. ואינני מדבר על ישראל במובן הרוחני, אלא על כלל ישראל, על מדינת ישראל ועל האזרחים המשרתים בה בצבא. וחלילה לקחת את מקרי ההגמ"ר השניים במחלוקת, ולהטיל כתם על כל נושא השירות בצבא של האנשים האלה. נהפוך הוא. זה דווקא צריך להיות היצא מן הכלל המעיד על הכלל.

לכן, כשאנחנו דנים בנושא הזה, אי-אפשר להיתמם ולהגיד שמדובר אך ורק בנושא ההגמ"ר ספציפית. וחברת הכנסת גאולה כהן, אני מפנה את הדברים אלייך, כי בסך הכול, הדיון כאן אינטימי, איש אינו שומע, אנחנו כמעט לכד פה, זה כאילו דיון שביני לביני. מערכת הביטחון היססה זמן רב, ולטעמי בצדק, להפעיל את הקונצפציה של תושבים השומרים על יישוביהם, על מקומות מושבותיהם. ולמה? כי לא מדובר בפלוגת הגמ"ר של יישובי עמק הירדן, המשתתפת בבט"ש — ביטחון שוטף — המקומי לאורך הגדר. מדובר כאן בסמל מסוים. וגם את הרי יודעת, שמדובר כאן בסמל החורג מעבר לשירות: כן יעשו "פזצט"א" — פול, זחל, צפה, טווח, אש — או לא יעשו "פזצט"א". מדובר כאן בסמל של הנוכחות, הריבונות הצבאית, השלטונית, של מדינת ישראל באזורי שליטתה. וכשם שאת רוצה שזה יקרה ואת רוצה להחיל שם נורמליזציה כבשאר אזורי הארץ, לא רוצים המתנגדים שזה יקרה משום אותם טעמים. ומרגע שהנושא הפך לדיון סמלי — במובן הסימבולי של המלה, לא במובן השולי והזניח של המלה — אז כבר אי-אפשר להתייחס לזה כאילו מדובר אך ורק בשאלה אם ישרתו או לא ישרתו, הג"א או לא הג"א, הגמ"ר או לא הגמ"ר.

ואני חושב, שגם אין מקום להיתממות של הצבא, שאומר: זה לא עניין לדיון ציבורי. אדרבה ואדרבה, גם את רוצה שיהיה דיון ציבורי וגם אני רוצה שיהיה דיון ציבורי, בכחית הניגודים נפגשים בשורשיהם.

אני מסתכל על הפלוגה הזאת — נכון לעכשיו, דומני שמדובר בפלוגה ניסיונית — ואני שואל את עצמי, אני שואל את שר הביטחון לא מי ישרת בה, אלא מי לא ישרת בה. משמע, מגייסים תושבי מקום שהם בני-גיוס. מי לא ישרת בה? האם באזור חברון הצבא גייס או לא גייס, כמובן באופן תיאורטי, את ברוך מרזל? האם באזור חברון, באופן תיאורטי כמובן, הוא גייס את לוינגר לשרת או לשמור — אם תיווצר סיטואציה כזאת — על מערת המכפלה? האם יוצאי המחתרת ישרתו או לא ישרתו? שאלות אלו מכניסות אותנו מייד לדיון הפוליטי על עצם קיומה של היחידה הזאת.

אבל הדבר לא נגמר כזה. אתה שואל את עצמך: אם יצוין שאי-אפשר לקבוע מי ישרת — אז כולם משרתים. כל בני-הגיוס ישרתו. אז ישרתו ה"מרזלים" וה"לוינגרים" וה"אקסלורדים", כולם ישרתו שם. כל האנשים הנפלאים הללו ישרתו שם.

גאולה כהן (התחיה):
מה רע בלוינגר?

אברהם בורג (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, לא אמרתי עליו מלה. האם שמעת ממני מלה של השמצה? הרי את יודעת שכשאת רוצה להשמיע, פי לא קטן. אני שואל בתמימות: כשכל החברים האלה ישרתו שם, האם לא יכול להיות שם, חלילה, משהו, אחד ויחיד, יוצא דופן, היוצא מן הכלל שאינו מעיד על הכלל,

הם ימלאו את הפקודה, או אולי יסרכו לה? האם איננו מסתכנים בכך, שלראשונה בתולדותינו יהיה לנו מרד בצבא?

גאולה כהן (התחיה):

— — — אנשי "שלום עכשיו" ואחרים, שאם הם יירדשו לפגוע בכפרים ערביים של האינתיפאדה הם לא יעשו זאת — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אין דוגמה כזאת. יש אנשים, שמטעמי אידיאולוגיה מסרבים לשרת בשטחים, אבל עוד לא שמעתי שחייל צה"ל שהסכים לשרת בשטחים וקיבל הוראה אמר: אני לא ממלא את הפקודה הזאת כי היא לא נראית לי, כי אני חושב שאסור לעשות את הצעד הזה. לא שמעתי.

גאולה כהן (התחיה):

גם לא אנשי "גוש אמונים". הם פינו מתיישבים מימית.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לדעתי, אפשר תמיד להלך על חבל דק, ובסופו של דבר לעבור את הדרך בשלום. לפעמים עושים שטות והיא מסתיימת בטוב, אבל היא עדיין נשארת בגדר שטות. אין צורך לעשות דברים שיש בהם סיכון. ייתכן שאת צודקת, חברת הכנסת גאולה כהן, ייתכן שלא תהיה שום בעיה והעסק יעבור בשלום, אבל למה לנו לקחת את הסיכון הזה? לשם מה אנחנו צריכים את הצרה הזאת?

גאולה כהן (התחיה):

צרה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כן, זו צרה. משום שאותם חיילים הרוצים לשרת במקומות שאת היית רוצה שישתרו בהם, אפשר לשלוח אותם למקומות אחרים, ולא צריך להביא אותם לקונפליקטים ולעימותים מיותרים לחלוטין.

לכן, צריכים לרדת מהעניין הזה של היחידות ההומוגניות המורכבות מתושבי יהודה ושומרון, הנשלחות לפעולות שיטור בשטחים. אני חושב ששר הביטחון, לפחות לפי הערה שהשמיע פה, שלפיה הוא שלח אותם לבקעת-הירדן כדי למנוע חיכוך עם האוכלוסייה, נהג נכון. הוא גם שלח אותם ליריחו, שהיא אולי אחת הערים השקטות בגדה, ומבחינה זו גם כזה הוא נהג אולי נכון. אני חושב שהביקורת שהתעוררה נגד העניין הזה היתה במקומה. אסור לנו ליטול סיכונים מיותרים, מי שנוטל סיכונים מיותרים, בסופו של דבר יכול לשכור את הראש, וזה בהחלט לא כדאי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת רפאל פנחס.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחת הסכנות שכבר עלתה בדבריהם של לפחות שניים מן הדוברים לפני, הכרוכה בדיון בנושא הזה, היא סכנת ההכללות. בסופו של דבר, אני מסתכל על ציבור המתנחלים — ואני מסכים עם חברת הכנסת גאולה כהן, שעל-פי תפיסתם הם חילוצים — אינני מסכים לדרך שלהם, אני חושב שהיא שגויה והרסנית, אבל האנשים ממצים את הרעיון החלוצי שלהם עד תומו, וזה מעורר קנאה.

גאולה כהן (התחיה):

לדעתי, אתה מציג את זה לא נכון.

אברהם בורג (המערך):

את יודעת שאני חושב אותו דבר לגבי הדברים שאת הצגת. אז זה בסדר. אני חושב שגם את הצגת אותם לא נכון.

אדוני שר הביטחון, אשמח להעביר לך את הדברים שנאמרו כאן בהיעדרך, אבל אומר שני משפטים אחרונים, שאולי צריך להתייחס אליהם. אינני יודע איך התקבלה ההחלטה ואינני יודע מתי היא תיושם, אולי מחר, אולי מחרתיים. אני גם לא יודע היכן היא תיושם, האם תושב קרני-שומרון ישרת ביריחו או ישרת בערבה. אינני יודע איך זה יקרה. הסכנה שיש בעניין הזה היא, שכל אותם חריגים מתושבי השטחים — ואני חוזר ומדגיש חריגים, כדי שלא ליפול למלכודת ההכללות — שעשו מעשים אשר לא ייעשו, חלקם הובאו לדין וחלקם לא הובאו לדין, בעצם הקמת הפלוגה הזאת, או אפילו בעצם הדיבור והדיון על הרעיון להקים את הפלוגה הזאת, ניתן הכשר להפוך את החריג לגורמה.

יתר על כן, אני חושש — — —

שר הביטחון י' רבין:

כמה זמן אתה חושב שהפלוגות האלה קיימות?

אברהם בורג (המערך):

הרבה שנים. כמה שנים הן לא משרות במקום מגוריהן ממש?

שר הביטחון י' רבין:

מה זה נקרא "במקומותיהן"?

אברהם בורג (המערך):

שפלוני תושב חברון אינו משרת בחברון במסגרת הגמ"ר.

שר הביטחון י' רבין:

מי אמר שהוא הולך לשרת?

אברהם בורג (המערך):

אני שואל. אדוני השר, הרי הבעיה לא היתה מתעוררת אילולא שינה משהו מצב קיים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

— — —

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, לא ידעתי שיש לך כשרון גם להקשיב מאחורי הדלתות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא, אני הקשבתי לך כל הזמן. למה מאחורי הדלתות?

אברהם בורג (המערך):

כי לא ראינו אותך בינינו.

אדוני השר, לאחר כל הדברים שאמרתי, שחבר הכנסת גולדשטיין הקשיב להם ואני מתאר לי שאתה תקרא אותם בעיון מעל דפי הפרוטוקול, אני חושב שסוג כזה של הרשאה להפיכת השטחים לשטחים הנשמרים על-ידי תושביהם בלבד, יהפוך את המלחמה החמושה המתרחשת היום בין מחייבים לבין תושבים, למלחמה חמושה אבל רשמית וברשות. אני חושב שכדאי להימנע מזה, וזו אמירת מעט. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בורג. חבר הכנסת מיעארי איננו באולם.

אבל אחד, שינצל את החסות של הפלוגה הזאת כדי לעשות follow up, לעשות פעולות המשך על דעתו? אם הוא ייראה במקום שאסור לירות בו על-פי הוראות צה"ל, האם המפקד הישיר שלו, שגם הוא ממקום מגוריו, גר אותו באותו בלוק או באותה שכונה, או מתפלל אותו באותו בית-כנסת, האם הוא לא ייתן לו חיפוי? ונניח שכל הדברים האלה יקרו, האם לא יקומו אנשים שיגידו: אי, אי, מדובר היום בתהליכים מדיניים המאיימים לגדוע את אושיות קיומנו במקום. הרי אם התהליך המדיני שעליו מדברים כאמת ילבש צורה ויישא פרי, אז האנשים שישלמו על כך במקומות מושביהם הם תושבי השטחים. האם במצב הזה לא יקום מי שינצל את האורגן הצבאי-הפוליטי הזה לטובת דברים שאיננו רוצים לחשוב עליהם? אלו שאלות ששר הביטחון צריך לענות עליהן.

הדיון הציבורי צריך לעשות הבחנה, ויכול להיות, חברת הכנסת גאולה כהן, ששוב לא תהיה ההבחנה מקובלת עלייך. אבל אני אגיד אותה, כי דרכנו שאנחנו אומרים דברים, גם כאן וגם במקומות אחרים. אינו דומה השירות המשותף של בני-פלוגתא פוליטיים, שלך ושלי לצורך העניין, בגבול הצפון, במקום ששם יש לישראל מלחמה שאיננה שנויה במחלוקת, לשירות של כלל ישראל במקום השנוי במחלוקת. אין דין שירות בצפון כדן שירות במזרח.

אבל כל אלה, רבותי חברי הכנסת, הם כאין וכאפס. נניח שהפלוגה יצאה לדרך, ומהיום היא פלוגה, והניסיון הצליח, ומחר היא גדר, ומחרתיים היא חטיבה, וכבוד שלושה-ארבעה ימים כל השמירה בשטחים היא שלכם. אתם שומרים. לא דורכת שם כף רגלו של מירובניק. אף אחד מהם אינו דורך שם. אני מתפלל למה את רוצה כזה. הלא בכך את כורחת את הענף של הגב הלאומי הכללי, של תל-אביב, ששלח אותך לשם. שהרי אם את שומרת על השטחים והם נחלתך הבלעדית, אומר העם היושב במקום אחר: שיסתכנו ויסתאבו בענייניהם, זה כבר לא ענייני. לך צריך להיות אינטרס שהפלוגות אשר תשרתנה במקום תהיינה אך ורק פלוגות מעורבות. את צריכה שיהיה לך אינטרס כזה. כי כרגע שאת הופכת את זה לנחלתך האישית — אידיאולוגית מאובן — בכך את מוציאה מכלל השותפים למעשה השמירה שם את שאר ישראל.

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה שגם אתה תשרת שם.

אברהם בורג (המערך):

את יודעת ששירתתי-שם, כל עוד שירתתי.

וכאן, ידידתי, חברת הכנסת גאולה כהן, אני מגיע לדובר הסיעה שלך. אני מקווה שדבריו, שאותם אצטט מייד, הוצאו מהקשרם, אני מקווה שהוא לא אמר אותם, חלילה, בהקשר המופיע. קראתי באחד העיתונים, שדובר התחיה אומר: המתנחלים מתנדבים במקום הסרבנים.

גאולה כהן (התחיה):

כי יש כאלה שמוכנים להתנדב.

אברהם בורג (המערך):

אני חושב שאמירה מן הסוג הזה רק מחזקת את מה שאמרתי, שאתם רוצים להפוך את השירות בשטחים לנחלתם של היושבים בשטחים, ורוצים בעצם ליצור מצב — או שאתם יוצרים דה-פקטו, אולי אינכם רוצים, אבל אינכם מבינים מה אתם עושים — שכל האחרים המשרתים בצבא לא יבואו לשרת שם. אז אולי זה לא פלגניסטיות, אבל זאת פלגניסטיות.

לגבי הצורך לבטלן. ברור היה כשמש, שיש להמשיך להחזיק את שתי היחידות האלה במקום.

בקיבוץ אייל נהרג ערבי שבא לגנוב במקום. לא ביטלו בגלל זה את האפשרות שפלוגות ההגמ"ר מקרב תושבי המקום ישרתו במקום.

המועצה האזורית גלבוע — כאשר היתה נתונה לפני כמה חודשים למכה של הצעות, של גנבות, של חבלות קשות מצד התושבים הערבים מיישובי הסביבה, והיא נקטה לשון איומים בפועל, לרבות חומר כתוב, לא נודע על החלטה כלשהי שלא לשלב את תושביה בהגנה על מקומותיהם או לבטל את המשמ"ר האזורי במקום.

בעיר אשקלון, כמו במקומות אלה, יש תושבים הנמנים עם כל הזרמים הפוליטיים, עם כל המפלגות, ולא בודקים את הרכב ההגמ"ר — מי שיין למי, אם ההגמ"ר הוא פוליטי או לא. מי שאיננו מתאים אישית, מי שהוא פלילי, לא ישרת. כל היתר ישרתו. אבל כאשר מגיעים למעלה-אדומים, לאריאל, למעלה-אפרים — לא שם אין אנשי המשמ"ר האזורי ותושבי ההגמ"ר אינם משרתים במקום. אין זה משנה, למשל, שהרכב האוכלוסייה במעלה-אדומים הוא העתק כמעט מדויק של הרכב האוכלוסייה בירושלים. הם בני ירושלים, מכל המפלגות, שעברו לגור שם, כפי שאמר חבר הכנסת בורג, מטעמים של שיפור רמת חיים, כדי לקנות דירה במחיר מוזל.

הי"ר ש' וייס:

את זה אמר חבר הכנסת פורז.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מודה על התיקון.

אבל, מרגע שהורבקה בתושבי מעלה-אדומים, אריאל או אלפי-מנשה תווית של מתנחלים — או, בלשוננו של חבר הכנסת שריד, "מתנחלים" — הם אינם אחראים עוד למעשיהם במקום ואינם ראוים דיים כדי להשתתף בהגנה המרחבית על מקומותיהם ולהקים משמ"ר אזורי.

זה שם המשחק הפוליטי — דה-לגיטימציה של היריב, וזה המעוות האמיתי. בכל מקום המבחן לכשירותו של השירות הצבאי אינו פוליטי אלא אישי. אבל, ביהודה, בשומרון ובעזה המבחן הוא פוליטי. אתה יכול להיות מעולה, משוכח, אלוף-משנה במילואים, תת-אלוף במילואים, אבל אם אתה גר ביהודה ובשומרון, אין לך האחריות ושקול הדעת המתאימים, כדי לשרת בפלוגת הגמ"ר במקום. כך זה היה עד עתה, והמעוות הזה היה כפול משום שהוא לא רק הפלה חלק מתושבי המדינה, אלא הוא ביטא התכופות של מערכת הביטחון בפני התעמולה של השמאל, בפני שטיפת-מוח קולנית נגד מתיישבי י"ש, שנמשכת כבר שנים רבות.

אני שמח שהמעוות הזה תוקן בחלקו. אני סבור שפלוגות ההגמ"ר ביהודה ובשומרון ראויים לשרת במקומותיהן ולא רק במקומותיהן. היחידים שאינם מתאימים לתפקיד הזה — כמו בכל מקום אחר, אלה לא ישרתו בפלוגות האלה, אבל על הרבים צריך לחול אותו דין שחל על כל תושבי המדינה.

בהודמנות זו אוסיף, שלדעתי יש להקים גם משמ"ר אזורי בכל אחד מהישובים האלה ולאפשר בידי תושבי אריאל, מעלה-אדומים או אלפי-מנשה, חברון וקריית-ארבע להגן על עצמם ולהסיר עול מעל רשות המדינה, בדיוק כפי שהדבר נעשה בידי תושבי אשקלון, אשדוד, צפת, חיפה, תל-אביב, והרשימה ארוכה. אותה זכות, אותה חובה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחסי, ואחריו — לאחרון המשתתפים בסדרה זו של הצעות לסדר-היום, חבר הכנסת עוזי לנדאו. בבקשה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני הקמת המדינה היתה הגישה הקיימת של הקמת יישובים בכל רחבי הארץ. כי הם מהווים גם כסיס צבאי לשמירה על גבולות המדינה. אחרי שקם צה"ל, הוטל עליו נטל הביטחון העיקרי, ואומנם, בסיעתא דשמיא, עמדה המדינה במערכות צבאיות קשות ביותר. אחד הלקחים ממלחמות אלה הוא, שבאזורי הגבול היישובים מהווים נטל ביטחוני בעת מלחמה, אך הם משמשים עורף לצבא כימי שלום, כי קשה מאוד לצבא להיות מצוי כל הזמן בקרב אוכלוסייה עוינת.

אולם, מתברר שיש לדברים פנים נוספות. בגלל האידאולוגיה של המתנחלים ובגלל יחסי האיבה שהתפתחו שם בין האוכלוסייה הערבית לבין האוכלוסייה היהודית, נמצא בצה"ל מי שהחליט שלא לגייס אותם למילואים בתחומי יהודה ושומרון. ספק אם גישה זו, שלפיה אזרחים מסוימים פסולים לשירות במקום מסוים בגלל השקפתם, אפשר לקבלה במדינה דמוקרטית, אולם ייתכן גם, שזה הכרח לא-ייגונה, ואם יש בזה סיכון ביטחוני, אזי אין ברירה.

עתה בא מפקד חדש לאזור, והוא איננו רואה בעיה בשירות כזה של המתנחלים ביהודה ובשומרון. אם לדעת הצבא אין סיכון בדבר, ודאי שיש להחזיר את המצב לקדמותו ואין לראות כל דופי בשירות של המתנחלים בצה"ל גם בתחומי יהודה ושומרון.

לפיכך, נראה לנו שניתן לסמוך בעניין על רשויות הביטחון, ואסור מטעמים אידאולוגיים לפסול מיהוה לשירות שם, או דווקא לשלוח אותו לשרת שם. דינם של המתנחלים צריך להיות כדינם של כל אזרחי ישראל. לא ייתכן שלחץ של השמאל או של הימין ישנה החלטות בצה"ל, כפי שהדבר קרה עתה.

אדוני היושב-ראש, אבקש לקיים דיון רציני ומעמיק בנושא, כדי להחזיר לצה"ל את עצמאותו, וכדי שההחלטות שלו יתקבלו עניינית ולא על-פי עמדות פוליטיות.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פנחסי. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יוצא מתוך הנחה שאכן נתקבלה החלטה לשלב את פלוגות ההגמ"ר של תושבי י"ש"ע בהגנה על מקומותיהם. אני מברך עליה. כל מה שהיא עושה — היא משווה את היחס הפומבי אל תושבים אלו ליחס שהמדינה מעניקה לתושבי הארץ במקומות אחרים.

יש בזה תיקון המעוות, אבל לא כל המעוות. המעוות הוא יחס של איפה ואיפה. איפה אחת לתושבי הארץ שממערב ל"קו הירוק", על עריה וכפריה — להם יש חטיבות של הגמ"ר, להם יש משמ"ר אזורי והם משרתים גם במקומותיהם, לא רק בהם; האיפה השנייה היא למתיישבים בערים ובכפרים בי"ש"ע. פלוגות ההגמ"ר אינן משרתות, לפחות לא שירתו במקומותיהן, אין שם משמ"ר אזורי. באשקלון, למשל, חלק מתושבי העיר מאורגנים בפלוגות ההגמ"ר, יש שם משמ"ר אזורי. אני אומר זאת אף שהמונים בעיר הזאת התפרעו בעבר, זרקו אבנים וקבוקי תבערה ופגעו בערכים — לא עלתה אז שום מחשבה

קיצונים, המשרתים שירות פוליטי ופוגעים ביכולת צה"ל לבצע את משימותיו.

אני קורא לשר הביטחון לנפות מהחילות הקרביים אותם יחידים, כל מי שהוא "מלשינון" — הקשור לרשתות טלוויזיה זרות, הקשור לתנועה "בצלם" — שהתנהגותו היא מכשלה לחבריו החיילים. הפוגע ביכולת צה"ל — אל ישרת כיש"ע, אל ישרת בצה"ל כלל.

חבר הכנסת בורג, בבקשה, רצית לשאול?

הי"ר ש' וייס:

אני מבקש שהשאלה תהיה קצרה.

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, אתה הצגת את הדילמה הרובצת לפתחו של השמאל בישראל. אם תתגלה דילמה דומה כימין, האם תתבע, על-פי אותו היגיון, לנפות אותם חיילים מצה"ל?

עוזי לנדאו (הליכוד):

התשובה, באופן עקרוני, היא כן.

אברהם בורג (המערך):

אבל אני רוצה, בשביל הפרוטוקול, להגיד לך מהי אותה דילמה.

שר הביטחון י' רבין:

אל תערבו את צה"ל — — —

אברהם בורג (המערך):

הדילמה היא, חבר הכנסת לנדאו, בין אלה הרוצים גירוש לבין אלה, כמו רבה של ישיבת "עוד יוסף חי", הרוצים להפלות בין דם לדם — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני כבר מרגיש שאני שולל מכול וכול, בכל לבי ונפשי, את מה שאמר הרב. אני שולל זאת בכל דרך שהיא.

אברהם בורג (המערך):

אתה צריך לציין את זה, כאשר אתה מציין את החטאת הרובצת לפתחו של השמאל.

הי"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יחידות ההגנה המרחבית בצה"ל הן מסגרות הבנויות על בסיס טריטוריאלי. תכליתן להשתלב, בעת מלחמה, בקרב ההגנה במרחב שבו גרים החיילים. בכך משיג צה"ל: 1. קיצור לוח הזמנים להגעת אנשי ההגנה המרחבית למרחב שהם אמורים להגן עליו; 2. היכרות של איש המילואים את המרחב שהוא גר בו.

בעת רגיעה מנוצלות יחידות ההגנה המרחבית לצורכי הביטחון השוטף, כהתאם לצורכי צה"ל. חיילי ההגנה המרחבית הם חיילי צה"ל לכל דבר. צה"ל מפעיל יחידות אלה על-פי תוכנית שנתית, המבוססת על סדר הכוחות העומד לרשותו ועל הצורך במתן תשובות מבצעיות בגזרות השונות.

הפלוגה של ההגנה המרחבית באזור יהודה ושומרון גויסה לתעסוקה מבצעית ב-8 בנובמבר 1989. יחידה זו היא כמו יחידות אחרות. בשנת העבודה הקודמת היא ביצעה תעסוקה מבצעית דומה באזור כפר-רופין. החיילים היו צריכים, על-פי הגרף של צה"ל, לשרת כיריחו. אבל, התעוררה שאלה, האם יש

אני מבקש למתוח קצת את הדיון לנושא שעלה בתגובות חברי כנסת למיניהם, בשבוע שעבר ובשבוע זה, המתנגדים לקיומן של פלוגות פוליטיות בצבא.

יש המרבים ומביאים דוגמה, כמו חבר הכנסת שריד, שאמר לפני שבוע בכנסת: אני מתנגד, למשל, שיהיו פלוגות של ר"צ בצבא. צריך להתנגד לא רק לפלוגות פוליטיות, צריך להתנגד גם לאנשים יחידים, פוליטיים, המכשילים את יחידתם בפעילותם הפוליטית בזמן שירותם.

אני מסיר את כובעי כפני התרומה העצומה והרבה של השמאל במדינה, רבים מאוד הוציאו מתוכם בצה"ל כלוחמים נאמנים ומשוכחים. אבל אסור גם להתעלם מאותו מיעוט שצמח כפרי באושים מן המקור הזה: אומנם יחידים, אני מקווה שיחידים, אבל אסור לשכוח שיש היום שוליים בשמאל שעושים אותה דרך תחתית מסוכנת מאורי אילן אל אודי אדיב — אורי אילן בצד זה של הגבורה והנאמנות, ואודי אדיב בצד האחר של קיצוניות, של בגידה.

זהו, לצערי, הדילמה שחלקים מן השמאל נקלעים לחובה, חלקים מועטים נכשלים בה. ובתוך השמאל הזה יש יחידים, עשרות, חלקם סרכני גיוס, הפוגעים ביכולתו של צה"ל לתפקד ולהילחם באינתיפאדה.

יש יחידים, קיצונים, שהם ראשונים לדווח על כל מה שקורה לדעתם, גם אם הוא ספק חריג, ודורשים חקירה. הם מפילים חיתתם על חיילי צה"ל.

היום הבעיה באינתיפאדה איננה ערכים, אלא לצערי, יהודים. והבעיה עם היהודים — החל בממשלה למעלה וכלה באחרון החיילים למטה — היא, שהם אינם מאפשרים לנקוט צעדים נורמליים להגנה על חייו במדינה הזאת, ובמקרה של צה"ל, להגנת החייל על חייו במקום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הביקורת שלך היא נגד היהודי שר הביטחון? אתה אומר שיהודים לא מאפשרים לצבא לפעול. אתה מתכוון לשר הביטחון?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, אני רואי לא מתכוון לזה, מייד אתן לזה פירוש מובהק יותר.

היום פוחד החייל, יהודי או לא-יהודי שהוא חייל בצה"ל, להגן על עצמו מחשש תלונה שיתלונן עליו חברו החייל. למה יסתכן מבקש תלונה? גם אם התלונה היא חסרת בסיס, מה הוא צריך את החקירות האלה? לכן, במקרים רבים אין חיילים עושים היום את מה שהיו צריכים לעשות בדרך הטבע. כחלק ניכר מן המקרים הם פשוט מתכנסים בתוך ראשם, "ראש קטן", הייתי אומר "ראש מיקרוסקופי".

בעבר, ניסה אגף מס ההכנסה לשלב במערכת גביית מס שלו מה שנקרא "מלשינון". הוא פרסם מספר טלפון והודיע, שהוא מבקש שאזרחים "טלפנו כדי להצביע על חברים שלהם שאינם בסדר. בסיכומי של דבר, הציבור לא קיבל את התופעה הזאת. אבל עכשיו יש, לצערי, כמה עשרות יחידות של "מלשינונים" בצה"ל. חייל צה"ל חושש היום מה"מלשינון" יותר משהוא חושש מהמחבל הערבי. והם, ה"מלשינונים", נוקבים את צה"ל ככבדה, והוא דולף כבז.

אדוני השר, ידידי חברי הכנסת, אני מאמץ את השיטה, שאסור שיהיו פלוגות פוליטיות בצה"ל — אבל גם לא יחידים

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

הי"ר ש' וייס:
חברת הכנסת גאולה כהן, האם את מסתפקת בהודעת שר הביטחון?

גאולה כהן (התחיה):
אני מוכנה להסתפק בדברי השר, שהבטיח שלא תהיה אפליה, כי את קיום ההבטחה הזאת אוכל לבדוק במציאות במהלך החודשים הבאים.

שר הביטחון י' רבין:
תוכלי להעלות או את ההצעה לסדר-היום.

הי"ר ש' וייס:
תעלי אותה מחדש.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:
למעשה, את צריכה להשיב רק ב"כן" או "לא".

שר הביטחון י' רבין:
מה הסגנון היום? — מקבלת כהנחה.

הי"ר ש' וייס:
אני הבנתי שאת מקבלת זאת כאנחה.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:
חברת הכנסת גאולה כהן, אנחנו רושמים שאת מקבלת זאת כאנחה. חבר הכנסת פורז, האם אתה מסתפק בדברי השר?
אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
כן.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת אברהם בורג, האם אתה מסתפק בדברי השר?

אברהם בורג (המערך):
כן, כאנחה, בדומה לחברת הכנסת גאולה כהן.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת פנחס, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת עוזי לנדאו, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

עוזי לנדאו (הליכוד):
מסתפק.

הי"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, בזה תם הדיון בסוגיה הזאת. תודה רבה, אדוני שר הביטחון. אנחנו רושמים שהסתפקתם בהודעת שר הביטחון.

להציב סייגים על שירותן של יחידות ההגנה המרחבית האלה, שהן קיימות, מאורגנות, למעלה משבע שנים. ייתכן שהאנשים מתחלפים, אבל צריך לזכור שלא כל המתיישבים, לא ברמת-הגולן, לא בגבול לבנון, לא ביהודה ובשומרון ובעזה, לא כולם מוצבים בהגנה המרחבית. חלק ניכר מהם משרת ביחידות הניידות של צה"ל, בחטיבות הצנחנים, בחטיבות השריון, ביחידות הארטילריה. מספר מסוים מכלל האוכלוסייה מוקצה לנושא ההגנה המרחבית. כך הדברים גם ברמת-הגולן. אין איפה ואיפה.

גאולה כהן (התחיה):

שר הביטחון י' רבין:
משיקולים שונים, העדפתי — והאחריות היא שלי — במשך תקופה מסוימת שירות בתחומים מסוימים: בתקופה אחרת לא ראיתי סיבה לכך. היחידות האלה, גם בחודש הנוכחי, למעט הפלוגה שכבר היתה מיועדת בגרף התעסוקה לשירות במקום מסוים, לא תוגבלנה לגבי שירותן אלא לפי השיקול הצבאי.

אני רוצה להדגיש, שגם היום, כיחידים, כיחידות קטנות, אנשי יהודה ושומרון ועזה משרתים שם בכל מיני תפקידים. כשירותם כחיילים יירדשו מהם מלוא המשמעת ורמת ההתנהגות הנדרשת מכל יחידה צבאית. בעיני, הם יחידה צבאית לכל דבר.

אין היום סייגים. המציאות תוכיח, שאין סייגים, שהשיקולים היחידים יהיו לפי הצרכים המבצעיים של צה"ל, לפי שיקולי המפקדים, שום שיקול אחר לא יהיה בקביעת מיקום שירותה של כל יחידה צבאית; זה ייקבע בהתאם לכללים מקובלים.

אביא דוגמה. בגבול לבנון, בתוך אזור הביטחון, איננו מציבים יחידות מילואים. זה חל על כל יחידות המילואים, ולא משנה מאין הן באות, בין שאלה יחידות הגמ"ר, יחידות חי"ר או יחידות שריון. כך בכל תחום.

הייתי מבקש מאוד, ואני פונה מעל דוכן זה לחברי הכנסת בבקשה לעשות הכול כדי שלא לשרכב חייל צה"ל — ואין זה משנה מה השקפתו — ולא לשרכב את מקום שירותו לתוך שיקול פוליטי ודיון פוליטי. הניחו לנושא הזה, ואני משוכנע שלא יהיו סייגים, והשיקולים יהיו אך ורק של המפקדים הצבאיים.

איני יודע מה לעשות עם כל ההצעות לסדר-היום. אם תסכימו לכך, הייתי מציע שתסתפקו בהודעה שלי ובכך נסיים את הדיון.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:
רק שנייה, חברת הכנסת גאולה כהן. את כבר הצעת דיון במליאה. עכשיו אשאל את המציעים בזה אחר זה, וכל אחד יאמר את דעתו.

חברת הכנסת שולמית אלוני, האם את מסתפקת בהודעת שר הביטחון?

ט. הצעות לסדר-היום שטחי אש של צה"ל בנגב

שאזור זה יישאר פתוח מחוץ לשטחי האש. מאז שימש האזור הזה מרכז לטיולי מדבר בנופי הנגב.

רק לפני כשבוע התקיימה באזור הזה הפגנת טיולים של רבבות מטיילים. הרחבת שטח האש עלולה להרוס את השטח שבו אנו מדברים, היא תפגע בפוטנציאל הגלום בו וחבטל את אפשרויות הטיול באזור.

אני יודעת שצה"ל עושה מאמצים לבדוק, יחד עם גורמי הטבע, את הדרכים למועור הנוף. הבעיה אינה נוגעת רק למועור הנוף אלא, כפי שאמרתי, גם לעניין חסימת אפשרות של טיולים וביקורים באזור, שהוא כמעט האזור היחיד שנשאר לטיולים.

אם מציעים כעת שינוי, יש לפתוח את הדיון מחדש. הנושא עלה בשעה שהיחסים בין ארצות-הברית לבין ברית-המועצות היו שונים. בינתיים, לשמחתנו, גם היחסים שם משתנים. אין ספק, שהקמת התחנה יכולה לתרום לפיתוח הנגב, אבל אולי יש גם פרויקטים נוספים שיכולים לתרום לפיתוח הנגב, פרויקטים שאינם מחייבים הריסת חלקים ממנו וסגירתם.

אני חושבת שעל הכנסת לדרן בנושא, אם משתנים התנאים, צריך לקרוא למועצה העליונה לתכנון ולבנייה לפתוח מחדש את הדיון לכל הגורמים, לדרן בתנאים שהשתנו ולא להחליט על הדברים האלה ללא דיון מקיף. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. באותו עניין — רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשנת 1981 הושגה פשרה בין מערכת הביטחון, מצד אחד, לבין רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע וגורמי טבע אחרים, מצד שני, כתוצאה מנסגת צה"ל מסיני: הפשרה בין דרישות צה"ל לסגירת הנגב כדי שאפשר יהיה להשתמש בשטחים לאימונים לבין הדרישות האחרות לשמירת נוף, לטיולים, לחיירות. לאחר ויכוחים עזים, לאחר זמן ניכר, הושגה פשרה, ומשמעות הפשרה היתה, שכ-85% משטחי הנגב הפכו להיות שטחי אימונים של צה"ל. לגבי חלקם הלא-גדול — יש למטיילים אפשרות, בזמנים מסוימים, להיכנס פנימה. חלק מהשטח הזה יישמר יפה משום שצה"ל אינו מתאמן בו, אבל חלק אחר ייפגע קשה בשל האימונים. כל מה שנותר לציבור הרחב, לציבור שוחרי הנוף והטבע ולמי שמתחנכים על אהבת ארץ-ישראל באמצעות טיולים — 15% משטח הנגב. זהו מקדש-מעט לחיירות חוץ, לשמירת נוף ולאהבת הארץ. הובן כי הפשרה הזאת היא סופית.

במאמר מוסגר אני מבקש לחדד מעט באוזני כל מי שמדבר על יישוב הנגב במספרים גדולים מאוד את המשמעות של האפשרות ליישב המוני אנשים בנגב, במרחבים הקיימים, שחלקם הגדול כבר תפוס.

נחזור לנושא שלנו. כאשר עלתה כעבור כמה שנים פרשת הבנייה של תחנת "קול אמריקה" וההסכם עם ארצות-הברית לגבי בניית התחנה, היו ויכוחים לגבי מיקומה. הסיכום לגבי האתר שבו תיבנה התחנה נעשה על דעת מערכת הביטחון, כאשר שיקולי האימונים, צורכי האימונים של צה"ל, נמנו עם השיקולים החשובים ביותר בקביעת האתר הזה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשלוש הצעות לסדר-היום, הצעות מס' 1676, 1716 ו-1721 מאת חברי הכנסת עדנה סולודר, עוזי לנדאו ויצחק לוי, בנושא: שטחי אש של צה"ל בנגב. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המרק):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בקיץ האחרון אישרה הממשלה השלמות להסכם עם ארצות-הברית על הקמת תחנת הממסר של "קול אמריקה" בערבה. בראשית החודש העביר שר התקשורת 4.5 מיליוני דולרים למועצה האזורית "חמר", מתוך כ-16 מיליון דולר שהאמריקנים העבירו בקשר לפרויקט תחנת הממסר והממשלה החליטה לייעדם למפעלי פיתוח בערבה.

בחודש הקרוב אמורה המועצה העליונה לתכנון ולבנייה לסכם את דיוניה לגבי התוכנית של תחנת הממסר. בדיונים על הפרויקט עצמו, שיחפרם על שטח של כ-8,000 דונמים, בהשקעה של כ-350 מיליון דולר, הועלו בעיות רבות. לצד התנופה העצומה שהפרויקט עשוי להביא לפיתוח הנגב והערבה מבחינת תעסוקה וקליטה, הוא מעורר בעיות אקולוגיות וחברתיות: קרינה אלקטרומגנטית המסוכנת לבעלי-חיים, פגיעה באתרי נוף וטבע וחסימת אפשרויות טיול ייחודיות ויחידות שנותרו באתרי הנגב והערבה, שחלקים מהם חטומים לביקורים בהיותם שטחי אש.

מיקומו של אתר בתרון, שבו חוקם התחנה, הומלץ לפני המועצה הארצית לתכנון ולבנייה ונקבע, בשעתו, על בסיס שיקולים של צה"ל ומערכת הביטחון. במסגרת השיקולים הללו לא הועלה הצורך למצוא תחליף לשטחי אימונים. נמסר לי, שבתחילה, על כל פנים, לא הועלה הצורך בכך, והשטח הזה נבחר מבין שבע אלטרנטיבות שונות: לא היה נראה שיהיה צורך בהרחבת שטח האש ושיחילו מגבלות על סיורים וטיולים מחוץ לגבולות תחנת הממסר. עד כאן ההיסטוריה, כפי שלמדתי אותה ממקורות שונים.

רק בחודש יוני האחרון פנה צה"ל והודיע, שהוא מתכוון להחליף ולהרחיב את שטח האימונים, הידוע כשטח האימונים 90" צפון", לשטח 90" דרום" — זאת, כמובן, עקב מגבלות ואילוצים שהקמת התחנה והפעלתה יטילו על אימוני צה"ל, וכאמור, בעת שהמועצה העליונה נמדת לסיים את דיוניה, לאחר שהוכנו חסידים וחוות דעת בדבר השפעת הקמת התחנה על איכות הסביבה, הטבע והנוף.

סגירת שטח אימונים נעשית מכוח תקנות ההגנה לשעת-חירום, ולא במסגרת חוק התכנון והבנייה. ההרחבה הנדרשת היא לשטח באזור נחל נקרות, שגודלו פי-שלושה מן השטח הסמוך לתחנה. שטח זה הוא כעל חשיבות מכרעת במערך שטחי הנוף הפתוח בנגב, אזור שיש בו ערכי טבע ייחודיים ונוף-בראשית שטרם נפגע, מן השטחים היחידים בנגב שאינם מוכרזים כשטחי אש, והיחיד במרכז הנגב שקיים בו פרוודור רצוף של שטח פתוח לטיול מהערבה במזרח עד גבול מצרים במערב.

בשל נתונים אלה היה שטח זה נשוא מאבק ציבורי לקראת התפרסותו של צה"ל בנגב, מאבק שכלל בשעתו דיונים והחלטות בכנסת ובוועדת החוק הביטחון, והסתיים בהחלטה משותפת לגורמי שמירת הטבע והנוף ולמערכת הביטחון,

ניחא, אבל לא על זה מדובר. אם נצטרך לוותר על רבים מן הקילומטרים הרבועים של שטח אש 90, לדעתי נצטרך בעצם לבחור לא בין סגירת השטח לבין פגיעה באימוני צה"ל, אלא בין שמירת נופי הנגב פתוחים לבין 150 מיליון דולר שאנחנו מקבלים מן האמריקנים, או יתרונות כלכליים אחרים שמדינת ישראל זוכה להם מן האמריקנים. אם, בשורה התחתונה, כדי לשמור על רמת אימונים מתאימה של צה"ל, המסקנה תהיה שצריכים לסגור חלק מן השטח הזה, כי אז אני חושב שנופי הנגב עצמם צריך שיהיו יקרים לנו יותר, גם אם משמעות הדבר היא שנצטרך לוותר על תחנת "קול אמריקה" ועל התועלת הכלכלית המונחת בצדה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אוסיף רק מעט על דברי קודמי שהסבירו את הנושא והקיפו אותו. אכן, שטחי הנגב משמשים היום שטחי אימון לצה"ל ושטחי אש, ומטבע הדברים הם סגורים לציבור הרחב. היום השטחים האלה כוללים את רוב הנגב. זה גורם למיעוט מטיילים ולמיעוט התיישבות. מדברים בכנסת הזאת רבות על התיישבות בנגב, ובגלל התנאים הקיימים בנגב, לפחות חלקו הגדול סגור להתיישבות.

התירות בנגב היא היום מעטה כיוון שיש אפשרויות מעטות מאוד לטייל. נוסף על התועלת הערכית של הטילים והסירות האלה, שעליהם יש להגן, ועל הכית הזה לעשות זאת, יש גם היבט כלכלי. בתי-ספר שדה ומעט המלונות והאכסניות שיש בנגב, עיקר הכנסתם מטיילים וסירות המאורגנים על-ידי חברות שונות, בראשן החברה להגנת הטבע, אשר מביאים את הציבור לחבל ארץ זה, הנגוע היום כמעט בכל הנגעים הקיימים במדינת ישראל: אבטלה גדולה, הגירה שלילית ועוד ועוד. אנחנו הופכים את הנגב לארץ גזירה, לשטח צבאי אחד גדול, סגור, שלא תהיה גישה אליו.

אדוני שר הביטחון, בכל עניין ונושא, יש לשקול תמיד בעד ונגד. אכן, הממשלה החליטה לפני כמה שנים להקים תחנת שידור אמריקנית בנגב. היו לכך, ודאי, שיקולים פוליטיים וכלכליים, אבל אין ספק ששיקולים אלה דורשים היום בחינה מחודשת, גם נוכח השינויים הפוליטיים בגוש הקומוניסטי וגם נוכח שינויים אחרים. על כן, אני שואל את שר הביטחון, האם אכן נבדקה שוב כדאיות ההפעלה של התחנה, או ליתר דיוק, מי מעוניין יותר בהפעלת התחנה, האם האמריקנים הם המעוניינים או שמא מדינת ישראל מעוניינת יותר בגלל טעמים כלכליים ורווח כספי. או אז נצטרך לשקול, האם הרווח הכספי מצדיק את הפיכת ארץ הנגב לארץ גזירה, לארץ סגורה.

אני מתאר לעצמי, אדוני שר הביטחון, שגם המטכ"ל איננו שבע-רצון מן השינויים הקיימים בגלל סמיכות שטחי האימונים לכמה יישובים, שכן המטכ"ל, ככל עם ישראל, איננו מעוניין לסגור את הנגב בפני מטיילים, איננו מעוניין לסגור את מכתש-רמון בפני מטיילים. מכתש-רמון, חלקו לפחות — לפי המפה — יהיה סגור. לא כולו, אבל חלקו יהיה סגור.

יש אולי דברים אחרים שצריך לשקול, אני בטוח שהם נשקלו, אבל אני מעלה אותם כאן. היו מקרים בעולם, שבהם תחנת שידור כזאת שיבשה אימונים, ואף גרמה לתאונות.

כל הנימוקים האלה מחייבים, לדעתי, בחינה מחודשת של כל ההחלטות. הביקורת הציבורית קיימת, השיקולים

גאולה כהן (התחיה):

לא היה צריך לסגת מסיני, ולא היתה בכלל בעיה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברת הכנסת גאולה כהן, לא מדבר כאן חבר הכנסת אברהם בורג.

אורה נמיר (המערך):

אתה רואה מה קורה לך? לא עושים הבדל בינך לבינו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא ידיד שלי. מבחינות רבות אראה בכך מחמאה לי. מבחינה פוליטית — בוודאי אבדוק את עצמי.

גאולה כהן (התחיה):

אני יודעת טוב מאוד את ההבדל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כאשר החליט צה"ל, גם לגבי המקום, ידע על הסיכונים הכרוכים בתחנה הזאת. צה"ל נשאל אז במפורש על כך. הוא הודיע ואמר, שלא יהיו שינויים, שלא יהיו לו דרישות נוספות לגבי שטחי אימונים. זה היה אז, לפני כמה שנים. אני חוזר ומדגיש: לא היו דברים הקשורים בהפעלת התחנה, בסיכונים שהיא יכולה לגרום לאימונים, שלא היו ידועים. אבל, עכשיו שרים שיר אחר. מתוך מה שנותן, מתוך ה-15% שנותנו, דורשים מחצית, בערך. אני אומר זאת לאחר עיון כמפה. מחצית אחרת נמצאת באזור אילת. המאבק עכשיו, אדוני השר, הוא ממש על כבשת הרש, על מה שנתנו. אנחנו מדברים על שטח התחום בצפון על-ידי דארב אל-שולטן, על-ידי נחל מרובה, בדרום על-ידי נחל קצרא, ובדרך יש לנו כל המסדרון המוביל לכיוון המכתש ומערבה. זהו אולי השטח היחיד בנגב שבו יכול מטייל לעבור היום ממערב למזרח. אלה הם נופי-בראשית ייחודיים במינם, שעדיין לא נפגעו. אגב, שטח זה גדול פי-שלושה מאותו שטח הסמוך לתחנה, שהיה טוב לאימונים לצה"ל עד עכשיו. כרגע, מבקשים גם את המעט לקחת.

לאחר ששמעתי חלק ניכר מהטיעונים — אינני מתיימר לומר ששמעתי את כולם — אני מטיל ספק בצורך להפקיע את השטח הזה לצורך אימונים. במעמקי הלב אני שואל את עצמי אם לא חוזרת על עצמה אותה גישה, הנפוצה אצל חלק מן האנשים — לדרוש, משום שכיום הסמכות והכוח לדרוש.

באותו תחום קיימת עוד תופעה בלתי נעימה. אמש קראתי בעיתון "ידיעות אחרונות" כותרת: "זעם בערבה על קליטה גרועה". מדובר על כך שמערכת הביטחון מתנגדת להקמת תחנת ממסר על פסגת הר-סדום. ראש המועצה האזורית "תמר", משה שמיר, חקף באותו מאמר את ההתנגדות של מערכת הביטחון. הוא התבטא לעתים במונחים חריפים מעט, שאולי יאים לדלתים סגורות, על גישה זו של צה"ל. לדבריו, מדובר ב"החלטה סתרה רגישות ואטומה, המבקשת להחזיר את תושבי אזור ים-המלח והערבה לחשכת ימי-הביניים". אבל, אם ניטול את עוקץ הלשון החריפה הזאת, הרושם שעולה מהדברים הוא. שיש תחושה אצל מספר ניכר של אנשים, שהשיקולים לגבי טבע ונוף, או הצורך של אנשים להיות קשורים לדיו, לטלויזיה ולמרכז הארץ — אלה אינם נשקלים על-ידי אנשים מסוימים בצבא במלוא חשיבותם.

אבקש משר הביטחון להיכנס אישית בעובי הקורה הזאת ולראות מה הפשרה המקסימלית שניתן להגיע אליה. לטעמי, עד כמה שהדברים אמורים בי, אסור לקחת מן השטח הזה כמעט שום דבר. אני אומר "כמעט", כי אם מדובר במילימטר,

את המירב והמיטב לצמצם את השטח הסגור. אך באותה מידה, מוטלת עלינו חובה להכין את חיל האוויר למלחמה.

לכן אני מבקש להשאיר את הנושא להמשך כידורים עם הרשויות העוסקות בו — רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע ומשרד הפנים — כדי להגיע לפשרה כלשהי, שתענה על מינימום הצרכים שלנו.

בהזדמנות זאת שמעתי גם דברים, שאני חושב שאינם מדויקים. לא, אינני סבור שהמגבלות ביישוב הנגב, בגידול אוכלוסייתו, בהשקעות במפעלים בו, נגרמות היום מקיום שטחי האש. לא כך הם הדברים. לכל אורך הערכה אין בעיה. באזור מצפה-רמון אין בעיה. באזור אילת אין בעיה. זה מרחב אדיר, זה מרחב גדול, העומד ריק ומחכה למתיישבים. אין קשר בין העובדה שאין בו השקעות ואין בו מתיישבים לבין קיום שטחי האש.

אין לי שום סיבה שלא להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

יכול להיות שהמבקשים יסתפקו בחשובה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא.

שר הביטחון י' רבין:

אני מוכן להעביר את ההצעה לדיון. נראה לי, שיש מקום לוועדה משותפת של ועדת החוץ והביטחון ועדת הפנים. אם זה מקובל עליכם, אין מצדי בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר, האם את מסכימה להעביר את ההצעה לאחת מוועדות הכנסת?

עדנה סולודר (המערך):

השר הציע ועדה משותפת.

היו"ר ד' תיכון:

אני לא יכול להקים ועדות משותפות. לשם כך קיימת ועדת הכנסת. חבר הכנסת לנדאו, אתה מסכים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יצחק לוי, אתה מסכים?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, אנחנו ניגשים להצבעה מס' 6. מי בעד העברת ההצעות לוועדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה

— 17

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

הלאומיים לגבי הנגב קיימים, ולכן אני מעלה זאת לדיון ציבורי — עד כמה שאפשר ועד כמה שהשיקולים הביטחוניים מאפשרים לקיים דיון כזה. הייתי מבקש משר הביטחון לבחון מחדש את כל המהלך של הפעלת התחנה האמריקנית. ייתכן שנגיע למסקנה, שהנוק עולה על התועלת, ואז אולי ייפתחו כנגב אפשרויות שהיום הולכות ונסגרות. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לגבי התחנה הזאת יש מחלוקת של ממשלת ישראל כלפי נשיא ארצות-הברית. אם אינני טועה, היא ניתנה לפני ארבע שנים.

כדיונים שהיו בממשלה ובגופים העומדים לרשותה הועלתה על-ידנו משמעות העניין, שאז לא היתה ברורה לנו עד הסוף, אבל היה ברור לנו, שעצם קיומה של התחנה ייצור שתי בעיות. אני מדבר רק על עת רגיעה, כי בעת מלחמה תבענו, וזה כלול בהסכם עם ארצות-הברית, שהתחנה הזאת לא תפעל. זה היה התנאי הראשון של מערכת הביטחון, והוא כלול בהסכם עם ארצות-הברית. בעיה אחת היא עוצמת השידור שתוקרן מן התחנה הזאת. לצערי הרב, היו בידנו אז, ויש גם היום, עובדות בדבר אסונות תעופה עם מטוסי קרב, למשל, במדינה מסוימת באירופה, לגבי מטוסי קרב מתקדמים, ששיטת הניהוג שלהם נקראת fly by wire — שזה באמצעות זרם אלקטרוני ולא עניין הידראולי או מכני — בקרבה מסוימת למידת העוצמה הזאת הכול יכול לקרות למטוס, וזה לא יהיה בשליטת הטייס. אוסיף ואומר, שזה יכול להשפיע על סוגי תחמושת מסוימים כרדיוס מסוים, ולהביא להפעלתם. כל הנושאים האלה הוכחו בחשבון והיו ידועים לממשלה.

השקענו כספים רבים, בעיקר בתחום האווירי, לצורך בדיקה מדויקת יותר של מידת החיסון שנוכל לתת למטוסים כדי להקטין את רדיוס השטח המסוכן של התחנה. הודענו אז, שנוכח העובדה שלא היו באותה עת בידנו תוצאות המחקרים והעבודות שנעשו כאן בארץ ברפ"ל כדי להביא לחיסון מרבי של המטוסים, איננו יכולים לקבוע מה תהיה ההשפעה של העניין על דרישותינו עקב קיום התחנה. עשינו עבודות רבות במגמה לצמצם, מצד אחד, את הסיכון למטוסים, ומצד שני להקטין את המרחב שבו לא יינתן לטוס כל עוד התחנה עובדת. לכן יכולנו לבוא עם ממצאים ברורים יותר רק לאחר שנתיים-שנתיים וחצי של עבודה בתחום הזה.

כמובן, אפשר לבוא ולומר: תהיה תחנה וחיל האוויר יסביר את הראש. אני מודיע לכם: שטח שמייה של מדינת ישראל הוא לא מן הגדולים ביותר. יש לנו בעיות באימונים בתחום האווירי, בתחום הנדרש לאימון חיל האוויר לצורך פגיעה במטרות: הווי אומר, ששטחי המטרות שניתן להפעיל בהם תחמושת אימונים הם מוגבלים ביותר. כל צמצום נוסף, תהיה לו השלכה על רמתו של חיל האוויר הישראלי ועל הכנתו למלחמה, או על בטיחות הטיסה בשמי המדינה של מטוסי חיל האוויר וגם של מטוסים אזרחיים.

אכן, פה עומדת בפנינו בעיה קשה. אנחנו עדיין כהידברות, כמשימתן, עם הרשויות השונות, וטרם הגענו לסיכום. אנחנו מבינים את הצורך ומעוררים את הרצון לטייל, להכיר את הארץ. חשוב שהנוער והמבוגרים יכירו את הארץ, למדו אותה, יחיו את חיי הטבע, את חיי הנגב, ומצדנו נעשה

י. הצעות לסדר-היום הוועד למען החייל

במבצע ה"שירותים" האחרון שערך "גלי צה"ל" היתה לי הזכות לשבת ולהשתתף יחד עם האנשים המוכשרים של "גלי צה"ל" בהתרמה הרדיופונית. היום אני מבין יותר את התרומות המסויגות של חלק מהאנשים, אשר התקשרו ואמרו: אני מעביר תרומה, כרגע לא חשוב מה גודלה, אבל אני מבקש שהתרומה תעבור לקרן ל"ב" ולא לאגודה למען החייל. היום, אומנם באיחור, אני מבין את פשר ההסתייגות הזאת. אם נשכיל להתייחס מוקדם ככל האפשר למתרחש, להידרדרות הקיימת באגודה למען החייל, נוכל לבוא לאותו מבצע התרמה עם סיכויים טובים הרבה יותר להגדלת היקף התרומות.

אגב, אדוני שר הביטחון, אני רוצה לשאול ולדעת מה ההבדל בין יעדי האגודה למען החייל לבין אלו של הקרן למען ביטחון ישראל? אילו קיבלתי ממך גם את הרשות להציע, הייתי מציע שאותו גוף נפלא, לפחות מבחינת הניהול, הסולידריות וההזדהות של הציבור עמו, אותו גוף הנקרא: הקרן למען ביטחון ישראל, הוא שיוכל במבצעי ההתרומות ובמבצעי הספקת השירותים, ובמיוחד שירותי רווחה, לחיילים, גם אם יביא הדבר לאיחודם של אותם שני איגודים, או אותן שתי קרנות, ונוכל לדעת כי המובילה בעניין הזה היא הקרן למען ביטחון ישראל.

נכבדי חברי הכנסת, אני מבקש להדגיש, כי אותה אגודה, שלפי הקונוסציה המתקשרת לשמה היא אגודה קטנה, אינה אגודה קטנה — היא מעסיקה מנגנון של יותר מ-700 מקבלי שכר: בצמרת ההנהלה יש 100 אנשים שרמת השכר שלהם גבוהה בהרבה ממה שאנחנו רגילים למצוא במוסדות ציבוריים אחרים.

לא אוכל להתעלם מציטוט מאותו מכתב שהועבר עלי-ידי שר הביטחון למבקר המדינה. באותו מכתב, מטעם קבוצת כרץ, נאמר בין היתר: "ימים רעים באים על האגודה למען החייל. משהו רקוב מאוד הולך ונחשף בממלכת נבו". ועוד נאמר שם: "האגודה, שהיתה עד לפני שנים אחדות משהו מיוחד בגוף החברתי בישראל, הולכת ומאבדת את דרכה ומתפוררת בגלל העומד בראשה".

אינני רוצה, בשום אופן — ואני ממליץ זאת גם לחברי — להתייחס לעומד בראש האגודה, לא לרקורד שלו, לא לפעולות שלו ולא למחדלים שלו. אני מקווה ששר הביטחון יבין אותי היטב אם אקרא לו בהזדמנות זאת להימנע בעתיד ממינויים פוליטיים, ואני מדגיש שלא שר הביטחון יצחק רבין המציא את המינויים הפוליטיים באגודה למען החייל.

אורה נמיר (המערך):

תפנה לכל השרים בכל המשרדים.

דוד מגן (הליכוד):

אני אומר זאת. כרגע אני דן בעניין הזה, באגודה הזאת. הואיל ואין ספק שמדובר כאן במינוי פוליטי, והואיל וזה לא המינוי הפוליטי הראשון אפילו באגודה למען החייל — אני מקווה שההצעה הזאת תתקבל לעתיד.

ההאשמה החמורה ביותר, חברי הכנסת, נשמעה לפני תקופה קצרה עלי-ידי מי שהיה ראש אכ"א — אגף כוח-אדם — היום אלוף פיקוד הדרום האלוף מתן וילנאי. אני מצטט את אשר הוא אמר, כנראה כתחילת נוכמבר או כמועד מוקדם יותר — על כל פנים האמרה הזאת, לאחר שפורסמה, לא הוכחשה

היור"ד תיכון:

אנו עוברים לנושא הבא — הצעות לסדר-היום מס' 1714 ו-1772, מאת חברי הכנסת דוד מגן ויאיר לוי, בנושא: הוועד למען החייל. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, נכבדי חברי הכנסת, ראשית אני מבקש להעיר ולהעביר לנשיאות, באמצעות היושב-ראש המכובד, כי הצעה דחופה בעניין ההידרדרות באגודה למען החייל הוגשה עלי-ידי עוד לפני הפרסומים שהיו בסוף השבוע, ככתבה הגדולה והמקיפה באחד מעיתוני הערב, פרי עטה של העיתונאית המוכשרת מירב ארלחורוב. אני שמח שהנשיאות, אומנם באיחור, אישרה זאת כהצעה דחופה לסדר-היום. אבל, היתה כאן חמצמה מסוימת, לדעתי, של הכנסת, שיכולה היתה להיות המובילה גם בתחום הביקורת, ולא נגזרת אחרי התקשורת. לדעתי, המציאות צריכה להיות הפוכה. ה"סוד" המצוי עמי הוא אינפורמציה שקיבלתי מחלק מהעובדים ומחלק מחברי הנהלת האגודה, שפנו אלי עוד לפני שהעניין פורסם באחד מעיתוני הערב, בסוף השבוע שעבר.

כמובן, צריך להזכיר שמדובר באגודה למען החייל, ולא בוועד למען החייל. אני מניח שההגדרה ושם האגודה ישונו בהמשך הדיונים בעניינים הללו.

אינני יודע אם התקנון מאפשר הזכרת שמות של עובדים ונבחרים וחברים בהנהלת האגודה, אבל אינני יכול להתעלם לפחות מהדוקומנטים הרבים ומהנתונים המדאיגים שהגיעו אלי מידיו של עובד האגודה מר אבירם שמעוני, שפוטר מעבודתו באגודה למען החייל בהיותו בשירות מילואים פעיל. לצורת פיטוריו אתיחס אולי בדיון שיהיה במליאת הכנסת או במוסד אחר של הכנסת, כפי שהמליאה תקבע כאן היום.

אדוני שר הביטחון, אני מניח כי בדברי תשובתך תדגיש את המכתב שקיבלת ממי שמכונה היום בתקשורת "קבוצת כרץ" — ברץ, שהיה מייסד הוועד למען החייל — מכתב שהועבר לפני כשבועיים — כך פורסם, ששר הביטחון הודיע, או מלשכתו הודיע, שהמכתב הזה הועבר לפני כשבועיים למבקר המדינה. לדעתי, טוב שמבקר המדינה תיכנס בעובי הקורה, אך למען האגודה ולמען חיילי צה"ל יהיה טוב יותר אם תתייחס הכנסת למתרחש באגודה במקביל לפעולות נמרצות יותר שמערכת הביטחון צריכה לנקוט.

אדוני שר הביטחון, חלק מהחומר הועבר למשרד מבקר המדינה עוד בחודש אוגוסט 1988. מבקר מערכת הביטחון, לפי הנתונים שבירי, מצוי בענייני הליקויים באגודה לפני ולפנים. כל אשר צריך לעשות הוא לבקשו לפרסם לאלתר את ממצאיו ומסקנותיו.

מדוע אני אומר שצריך לעשות זאת לאלתר? משום שאנו יודעים כי המערכות האחרות הקשורות במשרד הביטחון נערכות בעצם הימים הללו למבצע ההתרמה השנתי, ותושבי המדינה ייקראו שוב, כמדי שנה, להעלות את התרומה השנתית למען החייל ורווחתו. חשוב כי גם בשנת התש"ן ייעשה מבצע ההתרמה באווירה טובה ונקייה, כשהתורם הפוטנציאלי הממוצע יודע, כי כספו מועבר ליעדים האמיתיים ואינו נשחק במנגנון הגדול, המסורבל, וייתכן שהוא גם לקוי, של האגודה למען החייל.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לכן אני רוצה לומר, שאם יש אדם הראוי לשמש בתפקיד, ואינני מתייחס למקרה ספציפי זה או אחר, האם משום שהוא קרוב לפונקציה מסוימת, או שהוא מזדהה עם מפלגה מסוימת, הוא פסול? אני חושב שבעיקרו — הדבר פסול. אדם טוב, אדם מתאים, בעיקרון יכול לשמש בתפקיד. מה זה משנה אם הוא ידיד או קרוב של מישהו? אולי ניקח את השרים, נבודד אותם באופן סטירילי ונגיד להם: עכשיו תתחילו לעבוד. הם יתחילו לחפש את הפרטנרים בתוך העבודה.

לעצם העניין, אנו עוסקים באגודה למען החייל. חברי הכנסת, קיומה של האגודה למען החייל — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
השר שלך — — —

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
השר שלי הוא השר היחיד שמינה מנכ"ל מקצועי.

אורה נמיר (המערך):
לאיזה שר הוא מתכוון? יש לכם שני שרים.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא יודע למי הוא מתכוון.

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — —

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אותו מנכ"ל שאתה מדבר עליו התגלה כמנכ"ל המקצועי ביותר.

כולנו יודעים איזו חשיבות יש לקיומה של האגודה למען החייל. כולנו היינו בצבא וראינו את הסכנות ואת הסכנים, את הדורות, את הפעילות שלהם, עד כמה הם רצינים ומתרוצצים ודואגים להתרמה נוספת, לעניין נוסף. הגופים האלה, הנקראים גופים התנדבותיים, יש להם חשיבות גדולה מאוד. אנחנו לא משופעים במדינה בגופים התנדבותיים, שיכולים לעזור לנו במעמסה הגדולה המוטלת עלינו בכל המגזרים. לכן איש מאתנו איננו מתנגד לעצם קיומו של המפעל האדיר הזה, להיפך, כולנו מברכים עליו.

כבר אמרתי כמה פעמים: אנחנו בני 41. הקימונו גופים לפני מספר רב של שנים. הבה נבדוק, האם הגופים במתכונתם הקיימת הם הגופים הרציונליים, הטובים. אצטרף במקצת לדבריו של חבר הכנסת דוד מגן ואשאל: האם לא קיים איוה רצון, או צורך, לאחד כמה גופים תחת קורת-גג אחת, למנוע אפשרות שיהיו יותר משרות, יותר פקידים, יותר אנשים שיעסקו, אם להשתמש במלה בוטה, כחככים? אנחנו חייבים לבדוק, כל אחד בסביבתו, האם גופים מסוימים אינם גופים בלתי חיוניים.

העולם מתקדם, העולם צועד קדימה, הטכנולוגיה מתקדמת. אולי נמצא לנכון לאחד חלק מן הגופים האלה, או לבטל חלקים מהם וכיוצא בזה.

הפחד הגדול שלי הוא, שעל חלק מהגופים האלה אנחנו יכולים לומר שהם הפכו להיות גופים מסואבים. הגופים האלה הפכו לגופים של "שמור לא ואשמור לך", של עוד מינויים — הכוס ממנה אנשים, מעיף אנשים אחרים, אלה שלא מוצאים חן בעיניו. יש לו סמכויות. זה קורה בכל מקום. אלא מאי? במפעל עסקי הדברים האלה יקרו בשיעורים מינימליים. כיוון שפועל שעובד, מהנדרש שעובד — יש בהם צורך, זקוקים להם. אבל

עליהם — מי שציטט אותו אמר את דבריו אלה: האגודה למען החייל שוב אינה תורמת לצה"ל, אלא עסוקה בבעיות הארגוניות שלה, והיא בבחינת אגודה למען אגודה.

ראש אכ"א פירט, אלוף משנה יחזקאל דסקל מחזיק מחרה אחריו: מערכת היחסים בין צה"ל לבין האגודה הופכת יותר ויותר עסקית, כמו התחשבות בין גופים כלכליים. האגודה הופכת את גיוס האמצעים למטרתה הראשית.

אחרי האשמות מפורשות של הזרוע בתוך צה"ל, שצריכה להיות כתיאוס ובקשר שוטף עם האגודה למען החייל, לא נשאר אלא להציב סימן שאלה: מה עוד צריך לקרות כדי שהכנסת תתערב, תטלטל ותזעזע אותה אגודה במטרה להכריא אותה, בלא לחכות לממצאי מבקרת המדינה? די להסתפק בממצאי מבקר מערכת הביטחון, אם יפורסמו ממצאים אלה.

אני חייב להודות, שאני מכיר באופן אישי חלק מהאנשים המכהנים בהנהלת האגודה. צר לי על שחלק מהם נאלץ להתפטר בשנתיים האחרונות, בשנה האחרונה ובחדוש האחרון מהנהלת האגודה. מי שמכיר את אלוף-משנה במילואים גרעון גורדון יודע שהוא סמל היושר — כך אני רואה אותו — סמל החריצות והרצון לתרום. אם הוא מתפטר על רקע חילוקי דעות על סמכויות ההנהלה — הדברים אמורים לגבי יושב-ראש מחוז הדרום והנגב — זה אומר דורשני, זה מעורר שאלות. אחריו התפטרו עוד רבים ויקרים, והידיעה קצרה מלקרוא את שמות כולם.

חברי הכנסת, לא אלאה אתכם בשלב זה, אבל כדי לתת אינדיקציה אחת, מתוך דוגמאות רבות שיש, אחזור למר שמעוני, אשר פוטר בעת שירותו כשירות מילואים פעיל בצה"ל. וכאשר אני מדבר על אינדיקציה, אני רוצה להצביע כיצד האגודה מתייחסת לכאורה בדחיפות לחלונות המופנות לגופים המבקרים. מר שמעוני כתב בחדוש יולי 1988, או במועד סמוך לו, מכתב למבקר האגודה, מר עדי ברדנוב. לאחר כמה ימים הוא ביקש לצאת לחופשה. התשובה שהוא קיבל במכתב מ-18 ביולי 1988 ממנהל מחלקת מינהל היא: "הנדון — בקשתך לחופשה. לצערי, לא אוכל לאשר לך כיום חופשה מסיבה שיש צורך לברר תלונות שהגשת למבקר. אתה נדרש לכן להימצא במקום עבורך עד הודעה חדשה". אני מצטט את המכתב משום שלא ייתכן, לא ב-1989 ואפילו לא ב-1988, שתלונה למבקר הפנימי תוליד עילה לשלילת חופשה של עובד. אני מקווה, שמהדוגמה הזאת נוכל ללמוד לגבי שאר הנתונים.

על כל פנים, ארוני שר הביטחון, לי יש תיק גדוש של נתונים שקיבלתי, אם יהיה צורך להעבירם אליך, אעשה כן.

אני מציע, כמובן, שהכנסת תכלול את הסעיף הזה בסדר-יומה.

הי"ר ד' תיכון:

תורה. באותו נושא הצעה לחבר הכנסת יאר לוי. בבקשה.

יאר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, כבוד השר, אני מבקש הכהרה מחבר הכנסת דוד מגן בנושא של מינויים פוליטיים. יש לי חשש כבד, שאת האצבע המאשימה יש להפנות יותר לספסלים האלה מאשר לספסלים האחרים.

דוד מגן (הליכוד):

למען הפרוטוקול חשוב לומר, שהרמת את ידך השמאלית והצבעת לצד שמאל.

ישמש שנה, שנתיים או שלוש שנים בתפקיד. אחר-כך יעביר את התפקיד לקצין אחר, וכך יתבצעו הדברים על בסיס התנדבותי. מובן שיהיו כמה חיילים שיקבלו משכורת, שיעסקו כגוף ארגוני, והיתר יעברו בהתנדבות. צריך לחשוב על זה. אולי זה הפתרון לנושא. איש טכריה אני יודע שבשנים עברו — אני מדבר על לפני כ-15 שנה — קבוצה של מתנדבות מטכריה, דווקא מטכריה-עילית, נסעה כל יום ליחידות הצבא הסמוכות לעיר כדי לעבוד שם בימ"חים. ארזו דברים ועשו פעולות אחרות. זה היה דבר נהדר. ניתן לגוף ההתנדבותי הזה, ביחד עם הצבא, עוצמה. זאת אפשרות, צריך לבדוק אותה.

אני חושש מרפיון הקשר עם מפקדי צה"ל. המפקדים בצבא עובדים באינטנסיביות מסוימת, אינטנסיביות גבוהה מאוד. כולכם יודעים זאת. מאוד לא רצוי שהם יתחילו לפעול מול גוף מתנוון, חלילה. יש פערים, ומכך אני חושש מאוד.

באופן כללי, הפרסומים מעידים שהמצב איננו טוב ואיננו נוח. צריך לראות מה לעשות. בד בבד הייתי רוצה לומר לחברי הכית: הבה לא ניגרר למחול שדים. פרסומים הם פרסומים. צריך לשמוע את כל הצדדים. אמונה עלי ביקורתה של מבקרת המדינה. היא עורכת בדיקות. היא תבדוק את הנושא לעומק, לאורכו ולרוחבו, ותגיע למסקנות. דבר אחד אני מבקש — זאת ממש בסיוע דברי — כבוד השר, אני מבקש, אנא, אל תרפה מן הנושא הזה. עיסוקך רבים וחשובים מאוד, שמעתי שהבוקר היית צריך לבוא הנה מרצועת-עזה, והדבר ידוע, אך אני מבקש שתערוך בדיקה יסודית מצדך. בד בבד עם ביקורתה של מבקרת המדינה. יכול להיות שאתה עצמך תגיע למסקנות אחרות. אם המסקנות הן שצריך לומר לפונקציונרים מסוימים שהם שגו, אין התבייש לומר זאת. יש לעשות זאת.

אני מוכן להצטרף להצעה של השר לגבי הדרך שיש לנקוט בנושא הזה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, נכנסת נכבדה, אני רוצה לפתוח בדברי הערכה עמוקה לפעילותה של האגודה למען החייל, כאגודה מתנדבת בשנים שעברו וגם בהווה. אני חושב שהאגודה, בניגוד לגורמים אחרים, לא ניוונה מחקצי הביטחון לפעילותה, למעט שירותים שהיא נותנת לצה"ל בתמורה כספית. את מרבית הפעילות הקשורה ברווחת החייל, מעבר למה שהצבא מספק, עושה האגודה תוך כדי איסוף תרומות, בעיקר מגורמים בישראל וכמיהה מוגבלת מבחוץ. במרוצת השנים היא אפשרה סדרה של דברים התורמים לרווחת החייל, אם במחנות, אם בדרכים ואם במקומות ריכוז עירוניים כמו בתי-חייל, מכוני ספורט וכיוצא באלה.

בצד תלונות הקשורות יותר למתחים אישיים, ואולי מעבר לכך, אני רוצה לציין שני דברים: האגודה הגדילה את התרומות והגדילה את הסכומים העומים לפעילותה בצה"ל וצמצמה את המנגנון. אני יודע שצמצום מנגנון כרוך במכאובים. יתירה מכך, מאחר שהתרומות ללב"י ירדו פלאים, קיבלתי את המלצת המערכת ושלכנו — דומני כבר לפני שלוש שנים — את לב"י ב"שירותורם". כל ההכנסות מה"שירותורם" היו מאז ומעולם קודש לאגודה למען החייל. בגלל המצוקה של לב"י, יש היום חלוקה של הסכום הנאסף ב"שירותורם" לשני הגופים הללו. לב"י היא למעשה קרן, קרן שאנשיה מאוישים מתוך התקנים הצבאיים, והיא אוספת כסף.

במסגרות כאלה תמיד אפשר למצוא תחליף. זה נותן לי הרגשה לא טובה. הכיורוקרטיה שנוצרת, וההגיגות שחוגגים שם, אלה וזהירי שאינן מפתירות.

שימו לב לכך שלא נגעתי עכשיו ספציפית באגודה. יש סבירות שחלק מהדברים שאני אומר הם אכן חלק מתחלואי האגודה. יש סבירות כזאת, ובסוף דברי אגע בנושא הזה.

המטרות העיקריות של האגודה למען החייל טושטשו במקצת. לפחות על-פי התחושה שנוצרה בימים האחרונים, או בחרושים האחרונים. מה הן המטרות? אמנה, ברשותכם, חלק מהן. קודם כול החינוך, החינוך בצבא. לצערנו הרב, החינוך במדינה, כמעט קשה לקרוא לו חינוך. יש הרבה מאוד מה לחקן. הצבא מתקן עיוותים שנוצרו מגן-הילדים ועד גיוסם של הנערים לצבא. זו אחת המטרות. מטרה שנייה — מועדונים. חיילים משרתים ביחידות קרבות, או אפילו ביחידות עורפיות. הם מסיימים את עסקיהם, הם רוצים להיכנס למועדון, להינפש קמעא, לשותות כוס תה או כוס קפה. יש עניין של נופש לחיילים. חיילים יגיעים במשך ימות השנה, נותנים להם נופש מרוכז, מאורגן. זה מסייע לגיבוש חברתי טוב יותר. הם שומעים הרצאות.

יש ההיכט של רווחת החייל, ועוד דברים רבים שמקוצר זמן לא אמנה אותם. מה אנחנו מרגישים? שהדברים נשכחו ונדחקו לקרן זווית. העיקר הוא: אין מנהלים את התכנים הפנימיים בתוך המסגרות האלה.

זאת ועוד, בתחילת דברי אמרתי שגוף זה, גם הוא פועל בעיקרו על בסיס התנדבותי. מה אנחנו שומעים? כ-750 איש מועסקים בשכר. הדבר סותר בעצם את ההנחה, שאנחנו מדברים על גוף התנדבותי. הזכרתי בתחילת דברי את סבא, סבתא, דודה ואחרים, שהיו ממש כמלאכים שנחתו עלינו. היה ממש תענוג לראות אותם. אני זוכר זאת מהיותי חייל. גם כאשר אני עושה שירות מילואים אני נתקל בהם. עכשיו אנחנו מציינים לעצמנו אותו אדם מעונב, מסודר ומאורגן, מצויד במכונית שרד כזו או אחרת, ומקבל משכורת. לא בדקתי את גובה המשכורות. חבר הכנסת מגן דיבר על משכורות גבוהות. חבר הכנסת מגן, דברייך בוודאי אמינים. יש להניח שבדקת אותם. אינני נכנס לכיסו של אדם, אבל בכל זאת אנחנו צריכים להבין את המצב. לא נהפוך גוף התנדבותי ביסודו לגוף שפועלים בו רק עובדי משכורות ורק כעלי משכורות. המוטיבציה של המתנדבים, רבותי חברי הכנסת, תפחת ותרד מאוד אם הם ידעו שהמעסיקים שלהם עובדים תמורת כסף, ותמורת כסף גדול.

אנחנו שומעים על עימותים. צוטטו אלוף פיקוד הדרום ואחרים שלפי דבריהם יש להם עימות עם האגודה למען החייל. ברור הוא, שכאשר גוף נותן שירותים לגוף אחר יש עימותים ביניהם. תמיד היו עימותים, אבל אלה לא עלו מעולם על פני השטח. כמפקד בצבא היה לי משא-ומתן עם האגודה למען החייל — אם בונים יחידת נופש בצורה כזאת או אחרת, אם מקימים את המועדון בצורה כזאת או אחרת. אני שומע שלאחרונה התחילו הדברים לעלות על גדותיהם. זה מפחיד אותי. לשם מה נוצרה האגודה? האגודה נוצרה כדי לסייע לצבא. עכשיו האגודה מתחילה להתווכח עם הצבא. אנחנו רואים שהאינטרסים מתחילים להיות מנוגדים לאלו של הצבא. בכך אנחנו משיגים אפקטיביות בכיוון הפוך למה שרצינו.

אדוני שר הביטחון, אולי הגיע הזמן שנפסיק את הדברים האלה. ניקח את הפעילות הנהדרת הזאת ונמסד אותה במסגרת הצבא. תהיה ריאורגניזציה, יהיה קצין בדרגה מסוימת, הוא

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כמה תקנים כאלה היא מחזיקה?

שר הביטחון י' רבין:

אינני רוצה להיכנס עכשיו לפרטים כאלה.

שר הביטחון י' רבין:

הרבה לפניו. בוודאי לא בחודש האחרון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לפני שהתלונות הגיעו אליך?

שר הביטחון י' רבין:

לא בחודש האחרון ולא בחודשים האחרונים. אבל לפני כחודש או יותר הגיעה תלונה גם למבקר המדינה. לאחר פרק זמן, לאחר עיון במשרד מבקרת המדינה, החליטה המבקר להיכנס לבדיקה. הנוהג הקיים במערכות הציבוריות והממשלתיות הוא, שמרגע שמבקר המדינה נכנסת לביקורת אין מבקר מערכת ממלכתית או ממשלתית ממשיך בעבודתו. זה הנוהג המקובל. כל הנושא עובר לטיפולו של מבקר המדינה, ובהתאם לכך הפסיק מבקר מערכת הביטחון ולא השלים את ביקורתו על האגודה. כמובן, הוא עומד לרשותה של מבקרת המדינה אם היא תרצה בשירותיו.

לכן, מאחר שיש החלטה של מבקרת המדינה להיכנס לבדיקה של כל מרכיבי המערכת — גם על בסיס התלונות, ובהזדמנות זאת תיערך בוודאי ביקורת כוללת יותר — אני פונה לחברי הכנסת ומבקש להמתין עם דיון נוסף בנושא עד שתסיים מבקרת המדינה את בדיקתה. אני אראה את עצמי מנוע בשלב זה, כשהעניין נתון לביקורת מבקרת המדינה, מלקבל החלטות, מלבצע שינויים, כי דומני שזה לא יהיה הוגן וזה אינו נוהל תקין לעשות זאת כשהנושא נתון לביקורת מבקרת המדינה.

אני מציע לחברי הכנסת להסתפק בהודעתו. תשלים מבקרת המדינה את ביקורתה, יונחו ממציאיה בפני ועדת כנסת הנוגעת בדבר, בפנינו, ונבוא אנחנו עם התשובה שלנו על המלצותיה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני, כמובן, לא מציע הצעה. מה שהשר אומר נראה לי. נניח שהמציעים לא יסכימו והנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון — — —

היו"ר ד' חיוון:

למה? לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הוועדה לענייני ביקורת המדינה. האם הוועדה לענייני ביקורת המדינה רשאית להזמין את מבקר מערכת הביטחון כדי שיעיד בפניה?

היו"ר ד' חיוון:

בוודאי.

שר הביטחון י' רבין:

היא רשאית לעשות זאת, אבל הוא יגיד דבר אחד ברור: לא השלמתי את עבודתי, לא הגשתי ממצאים לשר הביטחון — פעילותו החלה על-סמך פנייתו אליו להיכנס לנושא — לא נראה לי שאוכל לתת תשובות, כאשר מבקרת המדינה עורכת ביקורת בנושא הזה בדיוק על בסיס התלונות האלה ותלונות נוספות.

היו"ר ד' חיוון:

חבר הכנסת מגן, ראשית, האם אתה מסכים להסתפק בהודעת השר? מובן שייתנו לך להעיר הערה.

דוד מגן (הליכוד):

אני רוצה לשכנע את השר ללכת למודוס ויונדי בעניין זה.

קיבלנו גם החלטה שתחייב — כי אינני מוכן שמתקציב הביטחון יכוסה מנגנון, אם של לב"י ואם של האגודה למען החייל. עכשיו אנחנו עורכים רביזיה גם בנושא של לב"י, אבל הסכומים המוקדשים ללב"י מוקצים, לפי התקנון, על-ידי הרמטכ"ל, אם לחינוך ואם לפיתוח אמצעי לחימה. גופים אלו לא נושאים באחריות ישירה לשום פעילות מעבר לאיסוף כספים והעמדתם לחלוקה.

האגודה למען החייל מקיימת חלק גדול ממחנני החינוך של צה"ל — מתן שירותים במקום — ובתי-חייל. אנכי בעקבות השגות שהיו בצבא על עלות השירותים האלה, הציע גם יושב-ראש האגודה, ואני קיבלתי זאת, שהצבא יגיש הצעה שתבדוק כלכלית ותוכח כלכלית; אם מישור יכול לתת שירותים אחרים, לא האגודה תעשה זאת, כי זה לא בהכרח תפקידה היום. כל השנים האלה, כל הבחינות, לא העלו שיש הצעות כדאיות יותר מבחינה כלכלית, כי יש אצלם גם מנגנון וגם מרכיב התנדבותי. אי-אפשר לקיים את המתקנים בכרמיאל, אי-אפשר לקיים את המתקנים בגבעתי-אולגה ולתת את כל השירותים — לנופש, לכל סדרות החינוך ואפילו בגולדמניץ-נתניה או בהרגילה — בלי שיהיה גורם שיספק את השתתפות הניהולית, המינהלית, השירותית.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אי-אפשר לקנות שירותים?

שר הביטחון י' רבין:

זה רק שכירת שירותים. זה תפקידה של האגודה בתחום הזה. היא מוכנה להשתחרר מכך. אני ביקשתי, שיגישו הצעה כלכלית ויוכיחו שהיא עולה פחות לצבא, כי הצבא משלם בעבור השירותים האלה. אין שום ויכוח עם האגודה. האגודה מוכנה להתפרק מהשירות הזה, מהקטע הזה — לא הקטע של הפעילות במחנות צה"ל, בטומפיאדות, בבתי-חייל, בכל הנושאים שהם כאמת ענייני רווחת החייל.

עד היום, על-אף דברים שצוטטו, ולא תמיד במדויק, מפי קצינים בכירים, מאותם גורמים — לא קיבלתי כל הצעה. ביקשתי לקבל הצעות כדי שייבחנו על-ידי המערכת הכלכלית של משרד הביטחון, שהוא הגוף המשלם, אם אכן ניתן לתת אותם שירותים באיכות ובמחיר כפי שזה נעשה היום. יש לי הסכם עקרוני עם האגודה, שאם תבוא הצעה שתתקבל על דעת משרד הביטחון, היא תפנה את השטח. הם לא כופים את עצמם. לעתים נשמעות הערות בתקווה להוריד את המחיר. כדאי להכיר גם את הדברים האלה.

בעקבות התלונות, הטלתי לפני זמן מה על מבקר מערכת הביטחון להיכנס לבדיקת הנושא. בשבילי הוא גורם אמין, היכול לתת לי ממצאים, שעל בסיסם אני יכול לקבל החלטות, לא רק על בסיס טיעונים של אינטרסנטים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לפני כמה זמן זה היה?

שר הביטחון י' רבין:

אני כבר לא זוכר. לפני חודשים אחרים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לפני הפרסומים?

הכנסת. אני מוותר על דיון בוועדת החוץ והביטחון. אני מבקש דיון במתכונת מצומצמת שיקבע חבר הכנסת ליכאי בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

שר הביטחון י' רבין:
מותנה בהסכמת מבקרת המדינה.

דוד מגן (הליכוד):
בוודאי.

היו"ר ד' תיכון:
כן. בוודאי. ללא הסכמת המבקרת לא יתקיים הדיון.

שר הביטחון י' רבין:
אין לי בעיה עם ההצעה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יאיר לוי, אתה הרי הסכמת מראש לכל מה שיאמר השר. אני מבין שאתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת שתי ההצעות לוועדה לענייני ביקורת המדינה? מי נגד? זוהי הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	13 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לענייני	
ביקורת המדינה נתקבלה.	

היו"ר ד' תיכון:
שתי ההצעות עוברות לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה. רבותי, החברים הממתנים לדיון בחוק מימי חופין — הדיון לא יתקיים היום. אנחנו עוברים לנושא האחרון — — —

שר הביטחון י' רבין:
ברשות היושבים-ראש, אני לכדי, אין פה שרים אחרים מלבדי, לפעמים אדם שיושב שעות צריך לצאת לחמש דקות.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו ממשיכים. אנחנו עוברים לנושא האחרון: רצח חייל מילואים באש חיה ברצועת-עזה. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה. אם תרצה לשאת את דברך בנוכחות השר, אבקש להמתין שתיים-שלוש דקות עד לשובו של השר.

אנחנו עושים הפסקה לשבע דקות בתקווה שהשר יחזור. בעוד שבע דקות נחדש את הדיון.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:04 ונתחדשה בשעה 19:12).

מתוך ניסיוני בכנסת העשירית כחבר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, אני מניח שנהוגה שם טכניקה מסוימת, אשר חבר הכנסת ליכאי שכלל אותה. אני מציע לשר, שהנושא הזה לא יעבור לוועדת החוץ והביטחון אלא לוועדה לענייני ביקורת המדינה. שם מצויה הטכניקה המאפשרת לעשות את הדברים יחד עם מבקרת המדינה.

שר הביטחון י' רבין:
למיטב הכרתי, דוח של מבקרת המדינה מוגש בדרך כלל לגוף המבוקר, לממונים על הגוף המבוקר ולוועדה לענייני ביקורת המדינה. אם זיכרוני אינו מטעני, זהו הנוהל. אין מבחינתי שום בעיה לגבי הוועדה שבה יידונו ממצאה של מבקרת המדינה.

היו"ר ד' תיכון:
אני הבנתי למה מתכוון חבר הכנסת דוד מגן. הוא מציע, שהנושא יועבר לוועדה לענייני ביקורת המדינה, והיא תקיים דיון בהשתתפות מבקרת המדינה — — —

שר הביטחון י' רבין:
לאחר?

היו"ר ד' תיכון:
הוא מציע שהוועדה תקיים דיון בתוך שבוע-שבועיים, בהשתתפות מבקרת המדינה ומבקר מערכת הביטחון ונציגי האגודה למען החייל. זה נוהל מקובל בוועדה.

שר הביטחון י' רבין:
אני לא בקיא בפרוצדורה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
יש בכך היגיון רב. אם תחליט מבקרת המדינה שאין מקום לדיון מקדמי, היא תאמר — — —

שר הביטחון י' רבין:
אני לא יכול להשיב פה כשם מבקרת המדינה. אני יודע דבר אחד, והוא שאם יידרש מבקר מערכת הביטחון לענות בוועדה, כל מה שהוא יוכל לומר זה: לא השלמתי את העבודה, כי לפני לא הונח דוח בנושא הזה.

היו"ר ד' תיכון:
זה כן יאפשר לנציגים של הוועד למען החייל להופיע ולהשמיע את דעתם בנושא הזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
האגודה למען החייל.

היו"ר ד' תיכון:
האגודה למען החייל. כאן כתוב "הוועד למען החייל".

שר הביטחון י' רבין:
אני חוזר ואומר — — —

אלי דיין (המערך):
צריך להמתין — — —

שר הביטחון י' רבין:
אין לי התנגדות.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מגן, אתה מסכים?

דוד מגן (הליכוד):
דבריו של השר משכנעים. אני מוותר על הדיון במליאת

יא. הצעות לסדר-היום רצח חייל מילואים באש חיה ברצועת-עזה

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אני מחדש את הדיון. אנו עוכרים להצעות דחופות לסדר-היום מס' 1799, 1802, 1804 ו-1805 בנושא: רצח חייל מילואים באש חיה ברצועת-עזה. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הלילה נהרג חייל מילואים, שרול טרכטנברויט, זיכרונו לברכה, ממארב מרצחים ברצועת-עזה. חברי, חייל מילואים נוסף, פצוע כאופן קשה ביותר. נשלח מכאן ניחומים למשפחת הנופל ואיחולים להבראת החייל הפצוע.

אדוני היושב-ראש, את שפך הדם הזה אסור לנו להתיר.

מצאתי לנחוץ להעלות היום במליאת הכנסת את הנושא הזה בהצעה דחופה לסדר-היום משתי סיבות: האחת, מפני שמדובר כאן באירוע ראשון מסוגו, שבו נגרם הרג, מעשה רציחה של חייל, או אזרח, מיום תחילת האינתיפאדה ועד היום ברצועת-עזה. והשנייה, מפני שהמעשה הזה של הרצח נעשה אגב שימוש בנשק חם מן המארב. התעוררו כלבי שאלות נוקבות ביותר: מהו המאבק, לאן פניו ולאיהו כיוון אנחנו עתידים לראות את האינתיפאדה צועדת?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השר איננו פה כדי להשיב לי על שאלותי, אבל אני אשאל אותן כאן. השאלה הראשונה היא: האם האינתיפאדה עוברת לשלב חדש? האם אנחנו עומדים לפתחו של מאבק מזוין? אני מניח שיש בקרבנו אנשים, גם אני בתוכם, המבקשים, ובצדק, לנקוט דרך הומניטרית ולהפעיל את השליטה הישראלית בשטחים באורח זהיר, המתחשב באזרחי השטחים. אבל אני מקווה שברור לכל מי שמייצג עמדה זו שכאן, מול טרור מזוין ונשק חם, על הצבא יהיה להפעיל את מלוא כוחו.

אדוני השר, בהיעדרך שאלתי, ואני חוזר על שאלותי. שאלות המנקרות היום, אחרי המעשה אשר קרה בעזה? האם האינתיפאדה עוברת לשלב חדש? האם, חלילה וחס, אנחנו עומדים לפתחו של מאבק מזוין?

לדעתי, צריך שיהיה ברור להנהגת האינתיפאדה, שהסלמה לכיוון של מעשי רצח, תוך שימוש בכלי נשק ובחומרי חבלה, תחסל כל סיכוי להתקדמות בתהליך השלום. וגם הטיעון והמסר שלהם בדבר הוכחות למאבק לאומי בדרך הזאת של מאבק מזוין, בדרך הזאת של מאבק מטורף, של מעשי רצח — לא יצלחו, ולדעתי יחזקו את אלה אשר אינם מחפשים את קידומו של תהליך השלום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

האינתיפאדה נמשכת זמן ניכר. המדיניות שלנו — היא זו שלא הפסיקה אותה. אדרבה, על סמך מה אתה מניח — שמענו את ההצהרה שלך — שהתנהגות אחרת תשכנע אותם?

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, אני חושב שמיותר לתח לך תשובה על השאלה הזאת. אשיב לך רק במלה אחת, כדי שלא להאריך: עובדה היא, שבמשך תקופה ארוכה מתבצע ומתקיים המאבק הזה בכלים שאינם נשק חם וחומרי חבלה. ופה יש מקרה שהוא חריג, ובשל חריגותו — —

שלמה הלל (המערך):

יש בקבוקי תבערה.

חגי מירום (המערך):

נכון, יש בקבוקי תבערה, ולבקבוקי התבערה אנחנו מתייחסים בחומרה רבה, הוראות הפתיחה באש הן מחמירות מאוד, ובעניין הזה אין חוכמות. ואני מקבל את הוראות הצבא בנושא. אבל, מוכן שכאשר עוברים לאחיזה בכלי נשק ולירי ולפיצוץ, הדברים מסלימים. אני חושב, שמי שקבע עד היום, שהמאבק ייעשה עליידי אזרחים ובכלים שאינם כלי נשק חם, ידע מדוע הוא עושה זאת. ומי שהחליט להסלים את העניין הזה, לצערי יחליש גם את יכולתם של שוחרי השלום ומחפשי הדרך להמשיך ולהוביל את התהליך. אם ייווצר מצב שיקרו בו מקרים כמו זה שהיה ברצועה אתמול, לא יהיה אפשר להוביל תהליך של שלום, וזה צריך להיות ברור לראשי הפלשתינים בשטחים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה ירחיע אותם שלא לפתוח באש מנשק חם?

חגי מירום (המערך):

ירחיעו אותם התנהגותנו ועמדתנו, ואני מקווה שהן תהיינה קשוחות וחד-משמעיות.

כרגיל במקרים כאלה יקומו קיצונים מימין, כמו חבר הכנסת לנדאו למשל, ויגידו: הנה הפלשתינים מגלים את כוונותיהם האמיתיות: זה היה ברור מלכתחילה שכך הם נוהגים, ועל כן אין טעם ואין היגיון ללכת אתם למהלך של שלום. מפני שהם אינם חפצים בזה, כי הם חפצים בהשמדתה של המדינה. ומולם יקומו ויתייצבו בוודאי קיצונים משמאל ויגידו, שבשל העיכובים וההשהיות בתהליך המשא-ומתן, ובשל כך שלא נתנו וכן הלאה, ובשל אובדן תקווה אצל הפלשתינים — הנה בא השלב החמור יותר של לבנוניזציה בשטחים.

יוסף גולדברג (הליכוד):

האם זו הפעם הראשונה שיורים שם?

חגי מירום (המערך):

אתה תשמע משר הביטחון שיש פה מהלך חריג.

אדוני שר הביטחון, אינני בא להסתיר דבר, והצעתו זו תכליתה לבקשך להשיב על שאלות מספר, שפשוט מדאיגות אותי: האם אנחנו עומדים בפני הסלמה של נטילת נשק? האם יש, לדעתך, קשר בין מצב הדברים המדיני, מצב של אי-התקדמות המשא-ומתן, לבין הפעילות החריגה הזאת של הלילה האחרון? או שמא דווקא אלה החרדים מפני התקדמות כזאת מנסים לשים אותה לאל? יש האומרים, שיש כאן פעילות מוגברת לרגל יום השנה להכרזת ערפאת על הקמת המדינה הפלשתינית, הממשלה הפלשתינית. אם הפגיעה הזו היא חלק מאירועי יום השנה, כי אז חמורה ביותר ההתנהגות של אש"ף כפרשה. ואולי לא יד אש"ף בדבר אלא יד ה"זמאס", או תומכי הארגונים הקיצוניים האחרים?

אדוני השר, אינני צריך לומר שיש הכרח למצוא את המרצחים ולהביאם לדיון. אני יודע ששלטונות הביטחון עושים יעשו ככל שניתן. ואני גם לא אשא כאן דברים של תביעת נזק, ולא אבוא פה בדרישה, העולה בכל עת שאירועים מעין אלה קורים, לגזור עונש מוות על מחבלים, כי אני מסרב לדון בשאלה כזאת כשדמי אחים זועקים מן האדמה. מעל לכל חשובה בעיני היכולת לתפוס את המרצחים, להניח את היד עליהם ועל שולחיהם.

כל מה שאמרתי בתחילת דברי קשור לאחריות המוסרית שלנו, של כל אחד מאתנו, המחייבת בעצם את השירות של אותם בנים-חיילים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, המחזקת את יכולת ההישרדות שלהם בתנאים האלה.

ככלל אני חושב, שאם נעבור, חס וחלילה, לשלב הזה, שלב השימוש באש — אני מקווה שלא נגיע אליו, כי אני חושב שזאת חתיה אחת השגיאות הגדולות ביותר שיכולים לעשות ארגוני החבלה למיניהם, אבל זה יכול לקרות — תעלה השאלה, כמו שעלתה בשנת 1969 — 1970: מה דינו של ילד בן 12 שזורק רימון ולא אבן? או מה דינו של ילד בן 12 או בן 13 שיוורה אר.פ.י.ג'י. בסמטה ואינו זורק פצצת תבערה? אלו שאלות שצריך לעמוד בפניהן, ועמדנו בפניהן בשנים המזכורות. למדנו אז את הלקחים וכעצם אנחנו עלולים לחזור, חס וחלילה, למצב כזה, וזה מצב נורא.

אני גם רוצה לומר, שכל מי שנחלים בעניין המדיני כדי להסביר את אשר אירע אחמול בלילה, או לקולא, לפי דעתי שונים שגיאה חמורה. אין קשר בין שני הדברים האלה ואין צורך שיהיה כל קשר ביניהם. כרגע מדובר בסיכון חיי אדם שלנו במרחבי יהודה, שומרון וחבל-עזה, וזה מה שקובע. לאחר כמעט שנה של חיסול משפחי פעולה, דהיינו של שימוש כנשק חם ובאמצעים נוראים אחרים בינם לבין עצמם, יכולנו לצפות שהמצב יגיע גם לכך, שהם ינסו זאת גם עלינו.

אני חושב שצריך להבהיר לכולם בעניין הזה, ויפה שעה אחת קודם, שצה"ל וקהיליית הביטחון אינם יכולים לעבור לסדר-היום על צורת לחימה חדשה. נגד צורת לחימה חדשה צריך לפעול במלוא העוצמה, מפני שאם לא נפעל עכשיו במלוא העוצמה, אם נפגין היום היסוסים, אם נפגין היום חוסר החלטות, נעשה את אותה שגיאה שעשינו בתחילת האינתיפאדה, ואחר כך יהיה קשה מאוד להסביר, שהתכוונו בעצם לנהוג בצורה מאתמול בלילה. בדרך שזה קרה, במועד שזה קרה ובצורה שזה קרה, אבל כרוז 48 קורא באופן גלוי להגברת האלימות נגד חיילים, נגד אזרחים ונגד תושבים ומתנחלים, ויריעות אחרות מדרבות על מעבר לשימוש כנשק, ויריעות אחרות מדרבות על כך שיש תהליך של רכישת נשק, או של חיפוש אחר נשק. זה לפחות צריך להביא לכלל היערכות למצב חדש, אפילו אם הוא לא יקרה.

אני רוצה לומר למי שרואים את חזות הכול בתהליך המדיני, שחס וחלילה עוד נגיע למצב שכזו יתפתח תהליך מדיני מתקדם, והאינתיפאדה בשטח תגדל ותתגבר. גם זה יכול להיות. אין התניה בין שני הדברים.

אני קורא לך, אדוני שר הביטחון, ומבקש ממך שהוראות הפתיחה באש כתגובה על שימוש כנשק חם יהיו חדות וברורות כבר היום לכולם, גם לתושבי חבל-עזה, לתושבי יהודה ושומרון וגם לחיילים כולם. בעניין הזה אסור להגיע להיסוס בלחיצה על ההדק, מפני שהבחירה היא בין להיות מוטל שם עם כדור בגולגלת לבין חיים. החובה המוסרית שלנו היא, קודם כל, כלפי החיילים שאנחנו שולחים לשטח.

לסיום, למרכה הצער נתבע אתמול בלילה מחיר דמים כבד נוסף, שאולי-אולי, אילו נקטנו פעולות מקדימות וקבענו פקודות מקדימות, היה ביכולתנו לחסוך אותו, אם כי אין בזה ודאות, ואני משוכנע כי כוחות הביטחון פעלו כראוי ובסדר. בצוק העתים אולי אפשר היה למנוע את שפך הדם. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שגיא. הצעה באותו נושא לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — הצעה נוספת באותו נושא לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה נמצא כעת בארצות-הברית ובוודאי יעבור שם ימים קשים, כי יש, ויהיה, ויכוח בינו לבין הממשל האמריקני. חרף הכאב והצער, תחושת הזעם והתסכול שאנחנו מרגישים, אני רוצה לקוות, שלא תועמק התהום הפעורה ממילא בינינו לבין ממשלת ארצות-הברית כאשר לתפיסה של קידום תהליך השלום. אני מקווה שאנחנו נבהיר, שאירועי הטרור האלימים מהסוג הזה של הלילה יעצרו תהליכים, יפגועו בהם, אבל עלינו גם להודיע למה אנחנו מסכימים, ולהסכים להיפתח לתהליכים שיקדמו את השלום.

כבוד השר, אני מקווה שתוכל לתת לנו בחשובתך רמז כלשהו לעמדת משרדך כאשר להתפתחות הזו, שנראית לי מדאיגה ביותר.

לסיום דברי אני רוצה לומר, כי באדמת עפולה אנחנו טומנים חייל-אזרח, שהקריב את עצמו על הגנת הארץ. אני מקווה שיום יבוא ונוכל לומר, כי הקורבן המכאיב לא נפל רק על הגנת הארץ, אלא גם על הבאת השלום. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

באותו נושא, הצעה נוספת של חבר הכנסת יהושע שגיא, בבקשה.

יהושע שגיא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, קודם כול, כרעי חגי, אני רוצה לפתוח בהבעת תנחומים למשפחת החייל ישראל טרכטנברויט, ולשלוח מהדוכן הזה איחולי רפואה שלמה לחברו, המוטל פצוע אנוש, לאחר האירוע שהיה אתמול בלילה בעזה.

אני רוצה לפתוח ולשאול: בעצם הרי קיבלנו, כך או אחרת, התרעה שאנחנו עוברים לשלב חדש, או שיש סיכוי לעבור לשלב חדש. אדוני השר, אם להיות חד וברור, לא קיבלנו התרעה שזה יקרה אתמול בלילה. בדרך שזה קרה, במועד שזה קרה ובצורה שזה קרה, אבל כרוז 48 קורא באופן גלוי להגברת האלימות נגד חיילים, נגד אזרחים ונגד תושבים ומתנחלים, ויריעות אחרות מדרבות על מעבר לשימוש כנשק, ויריעות אחרות מדרבות על כך שיש תהליך של רכישת נשק, או של חיפוש אחר נשק. זה לפחות צריך להביא לכלל היערכות למצב חדש, אפילו אם הוא לא יקרה.

צורך כבוד השר באומרו, שכמשך שנתיים ימים לא נהרג ברצועת-עזה חייל ישראלי מפתחה באש או בפעולה אלימה אחרת. לא דומה חייל הנוסע במשך היום במצב של אינתיפאדה לחייל שצריך להתגונן מפני אפשרות של מארב לילה, ויש קיבלנו השלכות. למשל, אם אנחנו ממשיכים לנסות במרחבי יהודה, שומרון וחבל-עזה בלילה עם כלי רכב בודד; אם מדרת החשכה הוראות הפתיחה באש הן אחרות, וחיל צריך וחייב להגיב באש על חשש לפתיחה באש, או על כל פתיחה באש. יש לזה השלכות לגבי תנועה של תושבים ואזרחים במרחבי יהודה, שומרון וחבל-עזה בלילה. אנחנו לא צריכים תמיד להיות אלו שמקימים ועדות בדיקה ועדות חקירה לאחר שהאירוע קרה.

השאלה אם כבר עברנו לשלב חדש, או אם ככלל נעבור לשלב חדש, לצורך זה אינה רלבנטית, מפני שההתרעה על אפשרות כזאת נמצאת בדינו, וזה מספיק. אני כופר בכך שביהודה ובשומרון ו/או בחבל-עזה יש מחסור כנשק ובחומרי חבלה לצורך מעבר לפעילות חבלנית עוינת — לא לצורך מלחמה, אבל לצורך מעבר לפעילות חבלנית עוינת. לכן השאלה היא טכנית, או שאלה של החלטה, מתי וכיצד זה יקרה.

אני חוזר ואומר, שעל-אף הנימוקים שנשמעו בתדיר חדרים, אם כיום, אחרי שבאופן ציבורי ידוע שאנשים שהם מנהיגי ההתקוממות, כמו רדוא אברעיש, כמו סרי נוסיובו, העבירו כסף מעטפות חתומות למימון האינתיפאדה, אזלי גם למימון כלי נשק שבהם נפגעים אנשים, והם היו שותפים לכתיבת כרוזים שעניינם הסלמת ההתקוממות — אלה לא השערות, לא ספקולציות, אלא יש לכך עדויות ברורות — אם משיקולים כאלה או אחרים, גם אם הם יכולים להיות לגיטימיים מבחינה ביטחונית, אבל לא מבחינה ציבורית, אנשים אלה אינם עומדים למשפט ואינם נותנים את הדין, אי-אפשר שלא להבין את השרד הנסמר כאן.

אין גבול. כיוון שניתנה רשות למשחית, גם אם הוא ינסה להבחין — שוב אינו מבחין, והמעבר מתבקש. מה פלא אפוא, שבצורה זו או אחרת מבינה ארצות-הברית את המשחק הכפול הזה, ובעדות שנמסרה כעתון "מעריב" — ואימתתי אותה ממקורות אחרים — היא מציעה שאש"ף יודיע על נציגיו במשאומתן המדיני בכרח של מפקדת ההתקוממות כשטחים. הנה לך דרך לעקוף את כל המשאומתן המדיני, כאשר לפניך כאן מעין מדינת חלם. אותם אנשים עצמם, אלה שארצות-הברית מבינה שאיננו מעמידים אותם לדין משיקולים מדיניים או אחרים, הם אלה שיזכו, בסופו של דבר, להיות המנהיגים הנבחרים, ומי שיישא את דגל האינתיפאדה ברמה, יצבור נקודות רבות יותר בהכחירות.

אי-אפשר כך. באמת כך מתנהלת מדינת חלם. החייל בשטח, המוסר את נפשו ונותן את חייו, עומד בתחושה של חוסר אונים או של אינולת כשהוא רואה את היד האחת מכה ואח היד השנייה חובשת.

אדוני שר הביטחון, אינני יודע אם אנו באמת עומדים לפני שלב חדש. אני מתפלל בכל לבי, גם אם יכולות להיות ספקולציות פוליטיות כלשהן, האומרות כדרך שאמרנו בשעתם הקומוניסטים: ככל שיהיה רע יותר, כך יהיה טוב יותר — אני לעולם איני מקבל את הדרך המקיאבליסטית הזאת. אבל אני סבור שיתכן שהרגע הזה, שאנו עומדים בפניו, הוא רגע אמיתי של חשבון נפש. רגע שבו צריך לתת את הדעת על כך, שאם אכן יתרחש המעבר והאינתיפאדה תעבור פאזה, יצטרכו להיקבע חוקים שאינם נוגעים רק לחיפוש אחרי אלה שיוזים, אלא נוגעים לכל אלה המובילים ועד האקדח ועד הקלצ'ניקוב, והמשמעות היא שימת היד על המנהיגות, על אלה שכבר היו צריכים להיות מגורשים מזמן. אתה עצמך אמרת באיזו התבטאות, שהם נכנסים למחנה המעצר כטיורונים ויוצאים משם כמפקדי כיתות, כמפקדי מחלקות או כמפקדי פלוגות, ושרבים מהם שבים לסורם.

שר הביטחון י' רבין:

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
על כל פנים, את הביטוי הזה שמענו.

צריכה להיות מדיניות כוללת: בקווי העקרוניים היא גם צריכה להיות מוצגת כהתראה נחרצת, שיתכן שתמנע את ההידרדרות הצפויה. אם היא לא תיעשה, לא נוכל לומר: ידנו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו. אם לא תינקט מייד, הן בביטוי ציבורי והן בתוכנית המוכנת במקום שהיא צריכה להיות מוכנת ובהכנת החיילים והיחידות הנמצאות בשטח; אם לא יוכנו הדברים — נצטרך, חלילה, כלולו לתת את הדין על כך שלא היה זה מקרה אחרון. תודה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, הלב בוכה על החייל, עולה מרוסיה ששב הביתה ומצא פה את מותו במאבק כנגד הגילויים הנפשעים של האינתיפאדה בצורתה האלימה; הפעם — פתיחה באש חיה. הלב שולח גם תפילה להחלמתו של החייל, ששמענו כי הוא פצוע אנושות.

אבל מעבר לאלה, ודווקא מפני שהנושא כבד כל כך ואין פה כוונה להתנצחות, אין גנוס, יש להפיק לקחים.

הכרוז האחרון של מפקדת ההתקוממות, כפי שאתה ציינת במקום אחר, קורא במפורש לפגיעה בחיילים, לפגיעה במתנחלים, בעצם לפגיעה ביהודי באשר הוא יהודי. אין ספק, שיש חוט הנמתח בין הקריאה הזאת, אם היא באה בגלוי ואם היא באה במרומז, לבין מה שמתרחש עכשיו. כולנו מתפללים ומקווים, שאין כאן מעבר לשלב חדש באינתיפאדה, שהגיעה לפרשת דרכים. אבל כל הסימנים מורים על כך שפרשת הדרכים הזאת, והדבר נאמר גם על-ידי קודמי, אכן עלולה להוביל לכך.

לפעמים נדמה, שאם אכן נגיע למצב שבו חישא האינתיפאדה אופי אלים של שימוש באש חיה ולא תסתפק בסכין, בבקבוק תבערה ובאבן — נתנער ונתעורר כולנו לשינוי, אם זה נוגע לחוק ואם זה נוגע לפעילות המבצעית, כדי לשים לדבר קץ.

אני חרד, מפני שאני יודע שאנו עלולים להתרגל לכול. אם לא ייקבע בעוד מועד — ועל-כן גם חשובים כל כך לא דברינו שלנו, העומדים על הדוכן, אלא דבריו שלך כאן — אם לא ייקבע בעוד מועד ובהתראה נחרצת ובהירה שיש לה כיסוי בפעילות מבצעית בשטח, בהתראה שאם יהיה צורך לממש, נממש אותה, שהדבר הזה לא יהיה נסבל; אם לא תוכנה תוכניות, ואין צורך לפרטן כאן אבל יש צורך לבהיר הבהר היטב לאן הן יובילו אם חמשך הדרך הזאת או אם יחשבו מנהיגי ההתקוממות שהנה הם יכולים לעבור לשלב חדש — אם כן זה לא ייעשה, אני חושש, ולואי שאתכבדה, שאנו עלולים להתרגל גם לשפק דמים של חיילים, של אזרחים, ומגבלות כאלה ואחרות יעמדו לנגד עינינו גם כשעה שהמאבק יהיה במפורש מאבק של חיים ומוות.

הבהרתי את הדבר במקום אחר, ואני רוצה לומר אותו גם באופן ציבורי כאן. קשה לעתים להשלים עם התחושה, שלפנינו לפחות בתחומים מסוימים, מעין מדינת חלם ממש. כשאתה עושה, ובצדק, את כל אשר לא ידך כדי למנוע את הגילויים הציבוריים של החגיגות במלאות שנתיים לאינתיפאדה, עם כל הקריאות הנלוות להסלים אותה ולהעביר אותה לשלב אלים — בזה הלילה עצמו, כאן בירושלים בירת ישראל, באוניברסיטה, בקמפוס, חוגגים מלאות שנתיים לאינתיפאדה עם אחד המנהיגים הבכירים שלה, כידוע לכול, פייצל אל-חוסייני. וידינו, ידך, ככולות כביכול.

חגי מירום (המערך):

זה שייך לשר המשטרה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לשר הביטחון יש מעמד משלו, יש לו משקל משלו ויש לו גם היכולת, באותם תחומים שהוא מוצא לנכון לפעול בהם, לפעול גם בתוככי ירושלים, כפי שהוא מנע בשעתו קיום מסיבת עיתונאים. על כל פנים, קריאה ציבורית ודאי שצריכה להישמע בעניין הזה. אי-אפשר לעשות הפרדה בין הדיבור ובין ההסתה לבין מה שמתרחש אחר כך בשטח. הדברים מבהילים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, אחרון מעלי הצעות בנושא זה. בבקשה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רצח חייל המילואים ישראל טרכטנברויט, השם ייקום דמו, ופציעתו הקשה של חברו במארב המחבלים בשוכם ממשיתם ליווי היתה לכולנו כשורה נוראה הבוקר. בראשית דרכי הנני שולח מכאן תנחומים למשפחה השכולה וברכת החלמה מהירה לחייל הפצוע.

אין כאן המקום לוויכוח, אם המקרה הטרגי הזה מבשר שלב חדש ומסוכן באינתיפאדה, שלב של ירי באש חיה ושימוש בנשק חם על-ידי כנופיות ההתקוממות בשטחים. הלוואי שזה לא יהיה שלב חדש. למען האמת, כבר מזמן התהלכו שמועות בלתי פוסקות, בעיקר בעקבות הדיווחים של המתנחלים, וחילי מילואים, כי לאחרונה היו מקרים לא מעטים של שימוש בנשק חם במסגרת האינתיפאדה, אלא שלא עלה בידם, ברוך השם, לפגוע. גם בעזה עצמה היו מקרים מספר של ניסיונות לפגוע בחיילינו בעזרת נשק חם, אך, ברוך השם, ללא הצלחה.

אם עד היום התעלמנו מהסכנה הזאת, או מיעטנו את סיכוייה של אפשרות כזאת, נדמה לנו שהיום בא האות ונפתח דף חדש בהתקוממות, דף אשר צריך לגרום גם לשינוי כלכלי הפעולה של כוחות הביטחון, אם אומנם יגיעו למסקנה שזה שלב חדש.

השאלה היא, אם יש להמשיך במדיניות של יד רכה, בפעילות ביטחונית המלווה ביעוץ משפטי ובחשש מפני "מה יאמרו" על כל צעד ושעל, המדיניות הזאת גם לא מובנת. לפי דעתנו, עבר זמנה של מדיניות זו. הגיעה השעה לשנות כיוון ולהתחיל לחשוב לכל הפחות על פעולה לפי המקובל מול מי שפועלים בנשק חם.

נדמה לי, שאין עוד מנוס מהתייחסות לאינתיפאדה כדיוק כמו למלחמה. עלינו לדעת, שמולנו עומדות כנופיות מתקוממות מסוכנות המקבלות הוראות מחוננים, ויש לחסלם בטרם יעברו לפעול בנשק חם בממדים רחבים. הבא להורג השכם להורג, וודאי שיש לנהוג כך כלפי מי שכבר הרג והורג.

בטוחני, שאם תינקט יד חזקה וקשה נגד כנופיות מסוכנות אלה — אותה יד שצה"ל ידע לנקוט בשעת חירום ובשעת מלחמה — יביא הדבר לא רק להקטנת ממדיה של האינתיפאדה ולדעיכתה אלא גם לחיסולה המוחלט. אני מניח ששר הביטחון ומפקדי צה"ל מודעים למצב החדש, ואנחנו מקווים שהם יחשבו אילו שיטות לנקוט כדי שהמקרה הזה לא יהיה, חלילה, שלב חדש. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת ורדיגר. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על הצעות לסדר-היום בנושא זה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני סבור שמן הראוי שאצג בפני הכנסת את עיקרי השתלשלות האירועים של המקרה הטרגי הרצחני של אמש.

אתמול, 13 באוקטובר, בסביבות השעה 18:00, נפגעו מירי של רובה או רובי קלצינקוב שני חיילי מילואים אשר נסעו בג"פ צבאי בציר החוף, בכביש החוף, הוורד דרומה לעזה, בשוכם ממשיתם של ליווי שיריה.

מבדיקת הממצאים הקשורים באירוע מסתבר, כי מדובר במארב מתוכנן, ככל הנראה של שלושה מרצחים, אשר התקמו במבנה נטוש באזור הסמוך לכביש, שבו מתקיימת תנועה שוטפת של כוחותינו. כתום הירי עלו מבצעי הפיגוע הרצחני על רכב ההסתלקו מהאזור. בשטח נמצאו למעלה מ-20 חרמילים של רובה קלצינקוב.

שני החיילים, רב"ט טרכטנברויט ישראל, וזכרוננו לברכה, וטראוס זאב, נמנים עם יחידה ארטילרית העושה שירות מילואים במשימות חסוקה מבצעית ברצועת-עזה. אני רוצה להעביר מעל דוכן זה את תנחומי למשפחה השכולה ואיחולי החלמה לפצוע קשה, אולי אף אנוש.

גשש של כוחותינו, אשר נע על הציר זמן קצר לאחר האירוע, הבחין בג"פ שעמד בצד הדרך ובשני החיילים הפצועים. למקום הועקו כוחות צה"ל ומסוק אשר פינה את שני החיילים הפצועים לבית-החולים "סורוקה" בכאר-שבע, שם נפטר רב"ט טרכטנברויט מפצעיו.

לאחר שיחה ביני לבין הרמטכ"ל, הוצאו הוראות לראות במקרה זה מקרה חמור המחייב נקיטת צעדים בהתאם לחומרתו. לאור זאת נקטו צה"ל, פיקוד-דרום, כוחות צה"ל ברצועה את הפעולות הבאות: סגר על הרצועה, כיבשה, בים ובמיוחד בגבול עם מצרים, הצבת מחסומים וסריקות והקמת מאחז צבאי בקרבת המקום. הבוקר פוצץ המבנה אשר לידו התקמו המחבלים.

אין ספק כי מדובר באירוע חמור ביותר. זאת הפעם הראשונה מאז החלה ההתקוממות, ב-7 בנובמבר 1987, שנהרג ישראלי, אזרח או חייל, כתוצאה מפעילות עוינת על-ידי גורמי טרור או גורמים אלימים ברצועת-עזה. היו גם בעבר, גם כחבל-עזה וגם באזור יהודה ושומרון, מקרי ירי, באחד המקרים נפל החייל כ"ץ, וזכרוננו לברכה, בבית-לחם. היו מקרים נוספים, אבל מספרם לא היה רב. היו מקרים של ירי לתצפית של כוחותינו בשכם, פעמיים או שלוש פעמים במהלך השנה האחרונה. אבל דומני שמארב בציר מחוץ לאזור בנוי, במתכונת כפי שהיתה אמש — לא התרחש מאז תחילת ההתקוממות.

קדמו לאירוע הזה ידיעות, שהגיעו בחודש האחרון, בדבר כוונה, רצון של גורמי הטרור למיניהם לבצע פיגועים רצחניים ללא הבחנה, אם באמצעות חומרי נפץ, אם באמצעות כלי נשק ואם בכל דרך אחרת. ברצוני להזכיר לכנסת, כי האירוע הרצחני ביותר, שבו נפלו שליש מכלל הקורבנות הישראלים במשך כל תקופת ההתקוממות בשטחים, בוצע על-ידי אדם בלתי חמוש, גם לא באבן — נוסע האוטובוס בתוך 405, שהטה את גלגל ההגה של נהג האוטובוס ודרדרו לתהום.

כוחות צה"ל ערוכים במשך כל הזמן לכל האפשרויות הללו, ויש הוראות ברורות לתגובה על כל פתיחה באש או שימוש בנשק — בקבוק תבערה, רימון יד, כלי ירי, תקיפה בסכין, לגבי כלי המוגדר כנשק — ההוראות מחייבות תגובה באש, אם ניתן לזהות את היורה ואת המקום שממנו הוא יורה.

סיפר לי הרמטכ"ל, כי בעת ביקורו אתמול אצל פלוגה שנייה של אותו גדוד, העלו החיילים את נושא הריצה אחר זורקי האבנים, ונוסף על מה שאמר להם בעניין הנדון, חזר והזכיר את הצורך להיות מוכנים ועירניים גם למקרה של ירי. זה היה, דומני, שעה לפני שאירע האירוע, אומנם לא באותה סוללה, בסוללה שנייה.

כל המפקדים, בכל התדרוכים, מזכירים, לא רק לאחרונה — במשך כל התקופה ובמיוחד לאחרונה — לשים לב, לשנן את ההוראות. עם זאת, אני לא מעלה על הדעת, למשל, איטור

שלמה הלל (המערך):
נמסר דיווח.

שר הביטחון י' רבין:
היה דיון וממילא מתקיימים דיונים. אם חברי הכנסת מוכנים להסתפק בהודעתו, אשמח על כך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אשאל אותם. חבר הכנסת חגי מירום, אתה מסתפק בהודעתו של שר הביטחון?

חגי מירום (המערך):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת שגיא, אתה מסתפק בהודעתו של שר הביטחון? חבר הכנסת חנן פורת?

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):
אני מבקש לשאול את שר הביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
קודם כול, תענה לי אם אתה מסתפק בהודעתו של שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:
בהנחה ובהתניה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני לא מתנגד שתשאל את שר הביטחון.

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):
האם שר הביטחון מוכן לדון, ולו גם בוועדת-משנה של ועדת החוץ והביטחון, בסוגיה של היערכות צה"ל לקראת אפשרות — — —

שר הביטחון י' רבין:
אין שום סיבה שלא להעלות את זה בפגישות של מליאת הוועדה עם הרמטכ"ל ואתי.

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):
הנושא הספציפי הזה לא נדון, לכן אני מבקש שיידון.

שר הביטחון י' רבין:
חבר הכנסת פורת מקבל את הודעתי בהנחה ובהבטחה שהנושא הזה יידון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני לא יכול להבטיח לחבר הכנסת פורת מה יידון. שר הביטחון מגלה פתיחות ונכונות. אני יוצא מתוך הנחה שחבר הכנסת פורת מסכים, וגם יבוא על סיפוקו בדיון בוועדה.

חבר הכנסת ורדיגר, האם אתה מסתפק בהודעתו של שר הביטחון?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לשר הביטחון. חברי הכנסת, הנושא הזה הסתיים ותם גם הדיון שלנו היום. סדר-היום לא מוצא עד תום אבל הוא הסתיים.

הישיבה הבאה של המליאה תתקיים מחר, י"ז בחשוון התש"ן, 15 בנובמבר 1989, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

תנועת כלי רכב אזרחיים אפילו בלילה, ואפילו בודדים, בכבישי יהודה ושומרון או בכבישי עזה. כשם שצריך להיערך מול האפשרויות האלה, אל נביא לכך שגם מקרה כואב וטרגי כזה יביא אותנו לשיתוק, לנסיעה בשירות, להתנהגות שלא תהיה, עם כל הקושי והכאב, אלא כניעה לאיום: לא רק לאיום, התנועה של התושבים הישראליים והלא-ישראליים, לא יעלה על הדעת שגייפ צבאי יחיד לא יוכל לנסוע בכבישי יש"ע. צריכה להיות עירנות וצריכה להיות נכונות, שאם לא כן, מה יהיה? נתחיל לנסוע בשיירות, בכלי רכב לוחמים? אנחנו, אזרחים החיים במקום?

כמובן, תמיד יש דרכים עדיפות. אני שמח שאנחנו מצויים כעת בשלב ביצוע כביש "כיטופים" שבחבל-קטיף. זה היה לבקשת המחיישים, וסוף-סוף נמצאו המשאבים לכך. אומנם הייתי צריך לענות על הצעה לסדר-היום בכנסת, על כך שנאלצנו להפקיע שטחים כדי להבטיח את סלילת הדרך הזאת.

חנן פורת (המפלגה הרתית הלאומית):

אבל אתה צריך לדעת, אדוני שר הביטחון, שכבישים ביטחוניים נוספים אינם נסללים, על-אף ההחלטות ועל-אף התקציב שהוקצה לכך, מפני שהאוצר מעכב.

שר הביטחון י' רבין:

אינני יודע מי מעכב. אני יודע שלכביש שדיכרתי עליו עכשיו, אנחנו הקצינו תקציב, משרד השיכון הקצה תקציב, והעבודה מתחילה להתכצע. לא פניתי לגורם אחר. שני המשרדים שהזכרתי הסתדרו ביניהם.

באותה מידה אני רוצה לומר: צה"ל נערך מתחילת השבוע בכוחות מתוגברים עם הוראות ברורות לפעול בנחישות נגד כל ניסיון שיהיה היום, מחר, מחרתיים, לנצל את ה-15 בנובמבר לשם הסלמה או לשם ביצוע פעולה בלתי-חוקית — תהיה זו הנפת דגל, וזיקת אכן או הפגנה שאיננה מאושרת. ניתנו הוראות לנקוט את כל האמצעים. אם יידרש סיכול הפעולות על-ידי הטלת עוצרים, ולו גם על ערים שלמות — שכם נתונה בעוצר, חלקים מעזה נתונים בעוצר — ננקוט את כל האמצעים כדי לסכל ולמנוע כל הסלמה ופעולה בלתי-חוקית לציון יום ה-15 בנובמבר.

אנחנו לא נשקוט ולא ננוח עד שנתפוס את הרוצחים, נביאם לדין ונמצה אתם את מלוא חומרת הדין. אני יודע, זה כואב לכולנו. זה כואב ליחידה, למשפחה בודאי, אבל עלינו להתמיד בדרך שבה אנחנו הולכים, כשהסייג היחיד לפעילות צה"ל בשטחים, שמטרתה היא הבאה לרגיעה ותפקוד תקין של המערכות — הסייג היחיד הוא החוק. כולנו כפופים לו.

אשר להערה לגבי מזרח-ירושלים, אני רוצה לומר, שאומנם אישרתי לאלוף הפיקוד, במקרה מסוים, כדי למנוע אירוע, לסגור מלון כשטח צבאי. אם אכן יש התכנסות כזאת בירושלים, ובמיוחד באוניברסיטה העברית, יעוד יותר מכך, בהר-הצופים, התכנסות לשם חגיגת היום הזה — אינני סבור שהדרך הנכונה היא להורות לאלוף פיקוד המרכז לסגור את האוניברסיטה העברית כשטח צבאי. עדיף בעיני שתהיה פנייה ציבורית למי שאחראים לאוניברסיטה, שלא לאפשר את ניצול שטחה לאירוע מעין זה. כולי תקווה שאכן כך ייעשה על-ידם.

דיווחתי היום בהרחבה על האירוע לוועדת החוץ והביטחון. אינני רואה כל סיבה להחלטה שלא להעביר את ההצעות לדין בוועדת החוץ והביטחון.